БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫ ЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

№ 205 (3142) | 1954 ч. октябрь 14, ЧЕТВЕРГ | Өртээ 20 коп.

Үлетпүр бүдүрүлге черлерин кышка эки белеткээр

Коммунистиг партияның болгаш совет чазактың шылгарангай удуртулгазы-биле коммунизмниң тургузукчузу совет улус социалистиг көдээ ажыл-агыйны болгаш үлетпүрүү чаа бедик чадаже көдүреринин, чоннуң материалдыг чаагай байдалын болгаш культурлуг деңнелин улам ыңай эки-кидериниң улуг сорулгаларын шиитпирлеп турар.

Бо сорулгаларны амыдыралы кырынга чедишкинниг боттандырары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн үргүлчү бедидерин, продукцияның бот-үнезин чайгылыш чок чиигедирин, камналганың чүрүмүн шынгыы сагырын, күш-ажылдың сагылга-чүрүмүн быжыглаарын негеп турар. Үлетпүр бүдүрүлге черлерин сезоннар аайы-биле өй-шаанда үлегерлиг белеткээри — бүдүрүлге черлериниң соксаал чок ажылдаарын хандырарынга улуг рольду ойнап турар.

Үлетпүр, транспорт, тудуг черлериниң ажылдакчылары кышкы соок үезинде берге байдалдарга ажылдаар ужурга таваржып турар. Ынчалза-даа кыштың соогу, бир эвес бистер кышка өй-шаанда ыяк кылдыр белеткенип алган болзувусса моондак болуп шыдавас деп чүве билдингир. Улус ажыл-агыйының бүгү адырларын ажыл-ишчи ёзу-биле белеткээри кышкы үеде таваржы бээр бүгү бергелерни чедишкинниг ажып эртериниң кол үндезини болур ужурлуг. Кышкы үеде кол болгаш берге сорулга бистиң транспортчуларывыска хамааржын турар. Бистиң областың төп областардан каш чүс километр ыракта турары транспорт организацияларынга улуг негелдени салып турар. Үлетпүр болгаш аъш-чем барааннарынга чоннуң үргүлчү өзүп турар негелделери, тудуг херекселдеринге база деримелдерге колхозтар болгаш совхозтарның негелдели транспорттуң соксаал чок шимчээшкинин негеп турар. Бо харыысалгалыг болгаш хүндүлүг сорулганы шиитпирлээринге бистиң областың транспортчулары биче эвес чедишкиннерлиг болуп турар.

Ынчалза-даа чамдык транспорт организациялары (авторота, командири эш Пропой, партия организациязының секретары эш Чернов) кышка удур белеткел ажылларын сулаа организастаан. Кызылдың авторотазының паркы кышка белен эвес, машиналар гараж-биле хандыртынмаан. Авторота машиналарның септелгезин оожум темпи-биле чорудун турар. Бо ышкаш чорук Кызылдын автотранспорт конторазында база бар. АТК-ның бар машиналарының 70 хуузу гараж чок. Машиналарның кышкы эргежок чугула херексели болур капот шывар хөвең каап даараан шывыглары чедишпес.

Кызыл хоорайның чамдык бүдүрүлгелери кышкы белеткел талазы-биле эрткен чылдың четпестерин бо чылын база катаптан турар. Даараныла комбинады (директору эш Пиченев, партия организациязының секретары эш Рясин) амга чедир чаңгыс кубометр-даа ыяш белеткеп албаан. Ажылчыннарның болгаш албан-халкчыларын бажыңнары септетинмээн. Ол четпестер «Тыва тудуг» трестизиниң эргелелинде база бар. Хоорайның тудуг объектилериниң кышка белеткели эки организастатынмаан. Тудугнуң темпизин кышкы үеде күдүлатпазы-биле бүдүрүлгениң планын дөгзаатхан график ёзугаар күүседиринге эргежок негетинип турар белеткелдер безин четче боттандыртынмайн турар. Ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның чурттарга бажыңнарының септелгези хожудан, оттулар түүл-биле оларны четче хандырбаан.

Районнарның үлетпүр комбинаттарының кышка удур белеткел ажылдары доозулбайн турар. Районнуң үлетпүр комбинаттарының кышкы үеде соксаал чок ажылы ыяш материалдарын чайгы сезондаа четчир санныг белеткеп алырындан база дыка хамааржыр. Ындыг турбуже чамдык райүлетпүр комбинаттары кышка белеткелди чогуур үезинде чорутпаанзар. Бай-Хаактың үлетпүр комбинады (директору эш Малышев), Сарыг-Септиң үлетпүр комбинады (директору эш Метляев) бүдүрүлге планын кышкы айларда күүсетпейн баар чоруктарга таваржып тургулаан. Сарыг-Септиң үлетпүр комбинады оттулар ыяшты безин өй-шаанда белеткеп албаан.

Үлетпүр бүдүрүлге черлериниң соксаал чок болгаш бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга электри күүзүн үзүк чок бээри улуг ужур-дузалыг. Бүдүрүлге, албан-организация черлериниң болгаш чурттакчы чоннуң талазындан электри күүзүнге негелде күстен эгелеп каш катап үлгадып турар. Ынчалза-даа чамдык районнарның болгаш үлетпүр төптериниң электристанциялары долу күш-биле ажылдавайн, чонну чырык-биле хандырбайн турар. Чижээ, эрткен кыжын Эрзин районуң электристанциязының район төвүнге чыртыкы берген түннери санныг. Элээн хөй районнарда электростанцияларының септелгезин куду шынарлыг чоруткаанындан кышкы үеде үргүлчү үрелип, удур септээр ужурга таваржып турар. Кызыл хоорайның электристанциязы (директору эш Иванов) үргүлчү үзүктелиишкиниг ажылдап турар. Ол чорук электри күүзүн-биле ажылдап турар албан, бүдүрүлге черлериниң ажылынга саат ужураштырып, күүзүниң берген планныг онаалдаларын өй-шаанда күүседирин үзеринге чедирип турар. Электри станцияның соксаал чок ажылдаарын хандырар дугайында коллективте партия, комсомол, профэвилел организациялары болгаш администрация чери ам-даа шиитпирлиг хемчегларни албайн турарлар. Оттулар түүлдүн, чаар материалларның эргежок чугула курламырын тургузар дугайында айтырыгны администрация чери чедир үнелевейн турар. Локомобильдериниң үрели бээрин магадылап, ону баш удур ыяк кылдыр хынап алырының эргежок чугулазын үүүп турары шын эвес.

Үлетпүр бүдүрүлге черлерин кышка удур белеткээри—партия, комсомол болгаш профэвилел организацияларының соңгаарладып болбас сорулгазы. Ынчаарга чамдык коллективтерде партия, комсомол, профэвилел организациялары кышкы белеткелди түгле администрация чериниң хөрээ кылдыр билип турары канчап-даа таарышпас. Бүдүрүлге черлериниң бажыңнарын чылыглаар, ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның ажылынга таарымчалыг байдалды тургузар херек. Даштын ажылдап турар кижилериниң — тудугжуларның, ыяш белеткелчилериниң идик-хевиниң чылыг болурунга онза кичээнгейни салыры эргежок чугула.

Кышка үлегерлиг белеткеник дугайында сагыш салыышкын администрация черлериниң удуртукчуларының, чер-черниң партия, комсомол, профэвилел организацияларының кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг.

Шиңгээдип алыры-биле 15.600 муң гектар кур черлерни Казахстанда шилип алган

АЛМА-АТА. Тараа бүдүрерин улгаттырары-биле үнүш дүжүттүг делгем черлерни ажыглаарының талазы-биле нийти күүрениң улуг ажылдарынга эгелээшкин Казахстанда чазын салдынган турган. Ажыглатынмайн турар кур болгаш курукан черлерни көдээ ажыл-агый саарылгазынга немей киириштирери-биле республиканың чер фондузун хынаарын Казах ССР-ниң көдээ ажыл-агый болгаш совхозтар министерствозу чайын чоруткан. Шинчилел ажылдары кестүп көрбээн хемчээлге боттандыртынган. Ол ажылга муң ажыг чер таарыштырыкчылары, хөрзүн шинчээчилери, гидротехниктер, агрономнар киришкен. Республиканың шинчилел бригадаларынга дузалаары-биле РСФСР-ден, Украинадан, Молдавиядан, Латвиядан, Литвадан тускай эртемниглер чедип келген. Чер фондузун хынаарынга чүс-чүс колхозчуларны—хоочун чурттакчыларны болгаш чаа көжүп келгеннерни киириштирген.

Быска хуусаның иштинде 14 областның 82,5 миллион гектар чер фондузу дыка улуг шөлүү шинчээн. Андарарынга таарымчалыг 15600 муң гектар кур болгаш курукан черлериниң курлавырын плереткен.

Шилип алган черлерни колхозтарга болгаш совхозтарга тускайлап бээри эгелээн.

(СЭТА).

Аңчылар тывышче үнүпкен

АМУРДА НИКОЛАЕВСК. Алдыы-Амур областың соңгу талакы районнарында хар чаапкан. Аңчы он-он бригадалар улуг аңнар аңнаашкынынче аъттанышканнар. Соңгу чүктүң ивиаин, буурларын аннап эгелээн.

Өлүк аңнарның аңнаашкынының сезону чоокшулап орар. Тывыш черлеринде аңчыларның бажыңчыгаштарын дерип кылган, аъш-чем продуктуларын сөөртүп чедирген. Аңчылар четчир санныг ок-чемзек-биле хандыртынганнар.

(СЭТА).

СОВЕТ-КЫДАТ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР ДУГАЙЫНДА ДЫҢНАДЫГ

Кыдат Улус Республиканың тургустунган хүнүнүң беш чылын байырлаанын холбаштыр Кыдыт Чазактың чалаанын ёзугаар барган СЭКП Төп Комитединиң Бирги секретары болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң кежигүнү Н. С. Хрущев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги оралакчызы Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы А. И. Микоян, Профессионалдыг Эвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлелиниң Даргазы Н. М. Шверник, ССРЭ-ниң Культура Министри Г. Ф. Александров, «Правда» солуннуң кол редактору Д. Т. Шепилов, СЭКП-ниң Москва хоорай комитединиң секретары Е. А. Фурцева, Үзбек ССР-ниң Тудуг материалдарының үлетпүрүүнүң министри Я. С. Насриддинова, СЭКП ТК-ның киидис эргелекчизи В. П. Степанов, ССРЭ-ниң Кыдат Улус Республикада элчини П. Ф. Юдин составтыг Совет Эвилелиниң Чазак төлээлери Кыдатка сентябрь 29-тан октябрь 12-ге чедир турган.

Совет төлээлериниң КҮР-га турганының үезинде бир талазында төлээлериниң кежигүннериниң, база өске талазында КҮР-нуң Күрүне Чөвүлелиниң премьери болгаш Даштыкы Херектер Министри Чжоу Энь-лайның, премьериниң оралакчылары Чэнь Юньнун, Пын Дэ-хуайның, Дэн Сяо-пиниң, Дэн Цзы-хуэйниң, Ли Фу-чуньнуң арезынга совет-кыдат харылзааларының болгаш делегей байдалының айтырыгларының талазы-биле чугаалажыышкыннар болган.

Чугаалажыышкыннарга КҮР-нуң Даргазы Мао Цзэ-дун, КҮР-нуң Даргазының оралакчызы Чжу Дэ, ККП-ның ТК-ның секретары болгаш улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының Доктаамал комитединиң даргазы Лю Шао-ци база киришкен.

Чугаалажыышкыннар ажыт-чажыт чок найыралдың болгаш бот-бодун билчир чоруктун байдалында болуп эрткен.

Совет-кыдат харылзааларының болгаш делегей байдалының айтырыгларының талазы-биле база Япония-биле харылзааларның дугайында айтырыгның талазы-биле Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың чазактарының кады кылган декларациялары, шериг-далай базазы Порт-Артур дугайында айтырыгның талазы-биле, ам турун турар совет-кыдат холушкак акционерлиг ниитилелдериниң дугайында, эртем-техниктиг кады ажылдажылгага хамаарыштыр дугуржулганың дугайында, Ланьчжоу—Урумчи—Алма-Ата демир оруунуң тудуушкунунуң дугайында айтырыгның талазы-биле кады кылган дыңнадыын моон адаанды парлаан.

Оон алгыда ССРЭ-ниң Чазаа КҮР-нуң Чазаанга 520 миллион рубль түүнүг үр хуусаалыг чаалин тыпсыр дугайында дугуржулгага база ССРЭ-ниң Чазаа КҮР-нуң Чазааның 15 үлетпүр бүдүрүлгелерин немей тударынга дуза көргүзериниң болгаш мурнунда ат салдынган дугуржулгада көрдүнген 141 бүдүрүлгелерге дериг-херекселдер дужаарының хемчээлин улгаттырар дугайында протоколга ат салган, ССРЭ-ден немей дужаар дериг-херекселдериниң ниити үнези 400 миллион ажыг рубль болур.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Чазаанын болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазааның кады кылган Декларациязы

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Чазаа болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазаа ийи күүрүнелериниң аразында хөгжүп турар бүгү талалыг кады ажылдажылганың талазы-биле даа, делегей байдалының айтырыгларының талазы-биле-даа үзел-бодалдарның бүрүн чангыс эптиниң барын барымдаалап көрген.

Кыдат улустуң төөгүлүг тиилелгезиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың тургустунганының соонда эткен беш чылдарның дургузунда Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың аразында найырал, эвилел болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында 1950 чылдың февраль 14-теги керээ-биле бүрүн дүүштүр сырый кады ажылдажылгага үндезилетинген харылзаалар тургустунган. Ол керээниң үндезининде кыдат болгаш совет улустарының бот-бодунга дузаламчыны удур-дедир көргүсчүр, ийи чурттарның экономиктиг болгаш культурлуг деңнилгезинге, оларның аразынга акы-дуңмалышкы найыралды улам ыңай быжыглаарынга болгаш калбартырынга идигни бээр, ынчангаш оон-биле кады Каттышкан Нацияларның сорулга-бодалгаларынга болгаш принциптеринге дүүштүр Ыраккы Чөөн чүкче болгаш бүгү делегейге тайбыңны база айыыл чок чоруктуң быжыглаарынга идиг бээр деп сеткилдиң ханызындан күзел-чүткүлү турып турар.

Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың аразында Ыраккы Чөөн чүкче тайбыңның болгаш айыыл чок чоруктуң идегелдиг чаңгызы база бүгү-ниити тайбыңны деткириниң хөрээнге чугула фактор болуп тургустунган кады ажылдажылганын улуг амыдыралчы күштүүн дужулга көргүскен.

ССРЭ-ниң болгаш Кыдаттың аразында тургустунган найыралдыг харылзаалар болза, деңгериниң, бот-бодунга ажыктыг болур чоруктун, күрүне талазы-биле тускай хамаарышпас эргени болгаш девискээр талазы-биле бүдүн турар чорукту бот-бодунуң хүндүлежириниң принциптеринге дүүштүр ийи күрүнелериниң аразында улам ыңайгы сырый кады ажылдажылганың үндезини болуп турар дээрзин Совет Эвилелиниң Чазаа болгаш Кыдат Улус Республиканың чазаа медеглеп тур.

Чазактарның кайызы-даа боттарының күзел-чүткүлдеринге бир эп-сеткилдиг болгаш тайбыңны быжыглаарынче угланган улустар аразының бүгү-ле чорудулгаларынга моон соңгаар-даа бир дөмей киржир, Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың ниити эрге-ажыктарынга хамаарышкан айтырыглар тыптып келгенде ийи күрүнелериниң айыыл чок чоруун хандырарынче, Ыраккы Чөөн чүкче болгаш бүгү делегейге тайбыңны деткириниче угланган боттарының чорудулгаларын дугуржуп алыр сорулга-биле кандыг-даа удаада бот-бодуг-биле сүмележип алыр апаар.

Индий-Кыдатка дайын чорудулгаларын соксадырынга чедирип келген болгаш ол районуң улустарының дүрүм ёзугаар национал эрге-ажыктарынга дүүштүр Индий-Кыдатта байдалды таарыштырар арганы ажыткан Женева чөвүлел хуралы болза, улустар аразының тайбың чоруун деткириниң кол харыысалгазын КНО-нуң Уставы оларга онаап турар бүгү улуг күрүнелериниң улустар аразының өйү келген айтырыгларын чугаалажып көөрүнге кижилгезинин тайбыңның хөрээнге чугула ужур-дузалын көргүскен. Кыдат Улус Республика КНО-да болгаш дүрүм ёзугаар олудун ээлеп алырынга шаптыктап турар АКШ-тың удуртур бөлүктериниң политиказының бүрүн барымдаа чогун ол база көргүскен.

Шак ындыг политика, база Кыдат Улус Республикага хамаарыштыр Каттышкан Штаттарның кылганы агрессиянуң дорт үүлгедишкиннери, база ылаңгыя КҮР-нуң девискээриниң кезии болур Тайвань ортулукту Каттышкан Штаттарның үргүлчүлеп турар эжелээшкини, а ол ышкаш кыдат улуска өскөннешкеш Чан Кай-шиниң бөлүүнге шериг болгаш саң-хөө талазы-биле деткимче—Ыраккы Чөөн чүкче тайбыңны быжыглаарының болгаш улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарының сорулгаларынга канчап-даа таарышпас болуп турар.

Чаңгыс аай, тайбыңга ынакшылдыг, демократтыг корей күрүне кылдыр национал катап каттыжышкынче корей улустуң дүрүм ёзугаар күзел-чүткүлдеринге чөрүштүр Корея ийи кезекке чарлы берген хевзөр артып үргүлчүлеп турар ындыг байдалды ийи чазактарның кайызы-даа таарымча чок деп санап тур. Шиитпирлээри Ыраккы Чөөн чүкче тайбыңны быжыглаарынга улуг ужур-дузалыг ең чугула сорулгаларның биреези болза, Кореяны каттыштырары болур деп чүвени барымдаалаш, соонуургалдыг күрүнелериниң калбак киржилгези-биле ең чоокку келир үениң иштинде корей айтырыг талазы-биле конференцияны чыылдырары эргежок чугула дээрзин олар санап тур.

Мурнуу-Чөөн Азияда агрессчи шериг блогун тургусканын Совет Эвилели болгаш Кыдат Улус Республика шиитпирлии-биле буруу шаап турар, чүге дээрге, ол блоктуң үндезининде ооң инициаторларының, хамыктың мурнунда Азия чуттарының ийыыл чок чоруунга болгаш национал хамаарышпас чоруунга удур, база ол ышкаш Азияның болгаш Оожум океанның районунда тайбыңның эрге-ажыктарынга удур угланган империалистиг сорулгалары турып турар.

Совет Эвилели болгаш Кыдат Улус Республика Азияның болгаш Оожум океанның чуттары-биле, база өске-даа күрүнелер-биле боттарының харылзааларын моон соңгаар-даа тускай хамаарышпас бот эргени болгаш девискээр талазы-биле бүдүн турар чорукту кайы кайызы хүндүлежириниң, кайы кайызының иштики херектеринге киришпезинин, деңгериниң болгаш бот-боттарынга ажыктыг болурунуң, тайбың кожа-хелбээ догунналашкынның принциптерин шынгыы сагыырының үндезининге тургузар апаар деп чүвени медеглээри эргежок чугула деп олар санап тур, ол чорук улустар аразының чаагай үре-түңнелдиг кады ажылдажылгазын хөгжүдеринге калбак арганы ажыдып турар.

Шак ындыг политика айыыл чок чоруу болгаш чаагай байдалы түгле тайбыңны камгалаарының хөрээнге күрүнелериниң дем каттыштырган күжениишкиннеринге үндезилеп хандыртынган турып болур бүгү улустарның база Азияның улустарының үндезин эрге-ажыктарынга таваржып турар дээрзинге ийи чазактарның кайызыдаа ханы бүзүрелдиг.

Совет Чазак болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазаа улустар аразының шиитпирлетинмээн айтырыгларын, база Азияга-даа хамаарышкан айтырыгларны шиитпирлеп таарыштырарынга идиг бээр төлээде, боттарының талазындан бүгү күжениишкиннерин салыр.

Япония-биле харылзаалар дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Чазааның болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазааның кады кылган Декларациязы

Делегейниң дайынының доозулганының соонда Япония болза, Подстам дугуржулгазында баш бурунгаар көрдүнгенин ёзугаар долу национал хамаарышпас чорукту алыр, бодунуң демократтыг институттарын тургузар, бодунуң тускай тайбың экономиказын болгаш национал культуразын хөгжүдер ужурлуг турган.

Ынчалза-даа Подстам шиитпирлериниң күүселдезинин кол харыысалгазы аңаа онаатынган Японияда кол ээлеп чагырар күрүне болур Американың Каттышкан Штаттары ол шиитпирлерни каржызы-биле үреп, база япон улустуң эрге-ажыктарынга чөрүштүр Сан-Франциско дуң «тайбың керээзин» болгаш күрүнелериниң айытканы дугуржулгаларынга удурланышкак өске-даа дугуржулгаларны Японияга доннаштырган.

Япония дайын доозулганының соонда эрткен 9 чылдар доозулган турбуже хакаарышпас чорукту албаан болгаш чартык ээлетирип чагырткан чуттуң байдалында артып үргүлчүлеп турар. Ооң девискээрин тайбыңны деткириниң база Японияның тайбың болгаш хамаарышпас хөгжүлдезин хандырарының сорулгазы-биле ниитилежир чүзү-даа чок сорулга-биле тургустунган хөй санныг америк шериг базалары шыва алган. Японияның үлетпүрү болгаш саң-хөөзү америк шериг чагыгларындан хамаарыштыр тургустунган, Япония бодунуң даштыкы садыының талазы-биле ооң экономиказынга болгаш кол нургулайында үлетпүрүнүң тайбың адырларынга өлүмнүг байдалды таварыштырып турар чүүлге доннашкан.

Ол бүгү япон улустуң национал сагыш-сеткилинге дорамчылалды таварыштырбайн барып шыдавас, японнарга бүзүрел чок чоруктун байдалын тургузуп, япон улустуң хөй янзылыг арга-мергежилдерин боой тудуп турар.

Японияның амгы байдалы Азияның болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң чуттарының улустарынга дүрүм ёзугаар айыылзыыышкыннарны тургузуп турар, ол болза Япон улустуң эрге-ажыктарынга-даа, Ыраккы Чөөн чүкке тайбыңны деткириниң сорулгазынга-даа таарышпас агрессчи планнарга ажыглатынган турып болур.

Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың улустары даштыкы эрге-ажыктарга таарыштыр кылдынган айытынган «керээниң» болгаш дугуржулгаларның түңнелинде аар-берге байдалда кирген Японияга болгаш япон улуска ханы кээргелин илередип турар. Япон улус даштыкы хамаарылгадан хосталырының болгаш бодунуң төрээн чуртунуң катап төрүтүнүүшкүнүнүң оруунга, өске күрүнелер-биле, хамыктың мурнунда бодунуң кожалары-биле таарымчалыг харылзааларны, экономиктиг калбак кады ажылдажылганы болгаш культурлуг харылзааларны доктаадып тургузарының оруунга турып алырынга бодунга четчир күштерни тывар дээрзинге олар бүзүреп турар.

Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазактары Японияга хамаарыштыр боттарының политиказынга боттарының ниитилел тургузуундан хамаарылга чокка күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынының принципин барымдаалап турар, ол чорук бүгү улустарның амыдыралчы эрге-ажыктарынга таваржып турар деп чүвеге олар бүзүрелдиг. Олар Япония-биле бот-боттарынга ажыктыг байдалдарга калбак сагыт харылзааларын хөгжүдери дээш, ооң-биле культурлуг сырый харылзааларны доктаадып тургузары дээш туржуп турар.

Олар Япония-биле боттарының харылзааларын чогумчудар сорулга-биле базымнарны алырынга беленин база илередип, Японии ССРЭ-биле база КҮР-биле политиктиг болгаш экономиктиг харылзааларны доктаадып тургузар дээр бодунуң күзелчүткүлүнге долу деткимчеге таваржыр, ооң талазындан ооң тайбың болгаш хамаарышпас хөгжүдезинге байдалдарны хандырарынче угланган кандыг-даа базымнары долу деткимчеге база таваржыр апаар дээрзин медеглеп турар.

Кады ажыглап турган кыдат шериг-далай базазы Порт-Артурдан совет шериг кезектерин үндүрер дугайында болгаш Кыдат Улус Республиканың долу эргелелинге ол базаны шилчидер дугайында

СОВЕТ-КЫДАТ ДЫҢНАДЫГ

Кореяда дайынны соксатканынга болгаш Индий-Кыдатка тайбыңны катап тургусканынга холбаштыр Ыраккы Чөөн чүкте делегей байдалының өскерилгенин барымдаалаш, а ол ышкаш Кыдат Улус Республиканың камгаланыр аргазын быжыглаар чорукту кичээнгейге албышаан, Совет Эвилелиниң Чазаа болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазаа ийи күрүнелериниң аразында найыралдың болгаш кады ажылдажылганың доктаатынып тургустунган болгаш улам-на быжыгып турар харылзаа байдалдарынга дүүштүр кады ажыглап турары шериг-далай базазы Порт-Артурдан совет шериг кезектерин үндүрерин болгаш ол районда тудуг тургузулгаларны Кыдат Улус Республиканың Чазаанга дедир ээлде чокка шилчидип бээрин дугуржуп алган.

Совет шериг кезектерин үндүрери-биле болгаш шериг-далай базазы Порт-Артурнуң районунда тудуг тургузулгаларны Кыдат Улус Республиканың Чазаанга шилчидип бээри-биле холбашкан хемчегларни чорударын ийи талалар 1950 чылдың февраль 14-тегги дугуржулга-биле дүүштүр тургустунган Порт-Артурда совет-кыдат каттышкан шериг комиссиязынга хүлээдир деп дугурушкан.

Совет шериглерни үндүрери болгаш шериг-далай базазы Порт-Артурнуң районунда тудуг тургузулгаларны КҮР-нуң Чазаанга шилчидип бээри 1955 чылдың май 31-де доозулган турар.

Холушкак ниитилелдерге киржилгениң совет үлүг-хуузун Кыдат Улус Республикага шилчидип бээр дугайында

СОВЕТ-КЫДАТ ДЫҢНАДЫГ

1950 болгаш 1951 чылдарда Совет Чазактың болгаш Кыдат Чазактың аразында дугуржулга ёлугаар деп эгелерге дерт холушкак совет-кыдат ниитилелдерни тургускан:

Кыдат Улус Республиканың Синьцзянь можузунга өңнүг болгаш ховар металлдарны тыварының талазы-биле ниитилел,

Кыдат Улус Республиканың Синьцзянь можузунга нефтини тыварының болгаш болбаазырадып кылырының талазы-биле ниитилел,

Дальний хоорайга судноларны тударының болгаш септөөрниң талазы-биле ниитилел база

хамааты ужар-чүүл шугумнарын организастаарының болгаш ажыглаарының талазы-биле ниитилел.

Од болза, аныяк Кыдат Улус Республиканың мурнунга улус ажыл-агыйын катап тургузарының сорулгалары туруп турган үе болур. Совет-кыдат ниитилелдерни тургусканы от ниитилелдериң составында кирген бүдүрүлгелериң ажылын кыска хуусаның иштинде таарыштыр тургузар, ажыл-агый тургузуушкунунуң мурнакчы совет дуржулгазын ажыглавышаан, оларның бүдүрүлге күчүзүн боттуг калбартыр болгаш ниити техниктиг деннеди бедилер арганы берген. Ынчангаш холушкак ниитилелдер бодунуң таарымчалыг ролюн ойнаан болгаш кыдат экономиканы катап тургузарынча баз хөгжүдериниң хереөнге чогуур салыышкынны киргген.

Ам Кыдат Улус Республика бодунуң ажыл-агыйын катап тургускаш, бирги беш чыл планын чедиишкиниг күүседип турда, кыдат ажыл-агый организациялары эргежок чугула дуржулганы мөөннеп алган болгаш холушкак ниитилелдерде кирип турар бүдүрүлгелериң ажыл-чорудулгазын боттары башкарып шыдаар апарганда, Совет Эвилелиниң Чазаа болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазаа холушкак совет-кыдат ниитилелдерге киржилгениң совет үлүг-хуузу 1955 чылдың январь 1-ден эгелээш Кыдат Улус Республикага бүрүү- биле шилчидип бердинген турар дугайында дугуржулганы кылган. Ол үлүг-хуунуң үнези Кыдат Улус Республикада экспорттуг аургулай чүүдери болур барааннарны Совет Эвилелинге алаан хөй чылдарның дургузунда дужаан киирери-биле эгитинер.

Ынчангаш амгы үеде холушкак совет-кыдат ниитилелдерде кирип турар бүдүрүлгелер бүрүү-биле Кыдат Улус Республиканың күрүне бүдүрүлгелери болу бээр.

Оларның бо шиитпири Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың аразында доктаатынып тургустунган найыралдың харылзааларынга дүгжүп турар болгаш деп эргенин, бот-бодунга дузалажылганың болгаш бот-бодунуң эрге-ажыктарын хүндүлежириниң үндезининге экономиктиг кады ажылдажылганы улам ыраай быжыглаарынга идигни бээр деп чазактарның кайызы-даа бир эп-сеткилдиг санап турарлар.

Эртем-техниктиг кады ажылдажылганың дугайында дугуржулгага ат салганының дугайында

СОВЕТ-КЫДАТ ДЫҢНАДЫГ

Совет-кыдат эртем-техниктиг кады ажылдажылганың дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Чазааның болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазааның аразынга Москвага болгаш Пекинге чугаалажыышкыннар болган. Найыралдың болгаш чүректиң ханызындан байдалга эрткен чугаалажыышкыннар болза, ССР Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың аразынга эртем-техниктиг кады ажылдажылга дугайында дугуржулгага октябрь 12-де Пекинге ат салыышкыны-биле доолуған. ССР Эвилелиниң Чазааның төлөөлеткенин ёзугаар дугуржулгага ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы эш А. И. Микоян, Кыдат Улус Республиканың Чазааның төлөөлеткенин ёзугаар — Кыдат Улус Республиканың Күрүне Чөвүлелиниң премьериниң оралакчызы эш Ли Фу-чунь ат салган.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Чазаа болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазаа дугуржулга-биле дүүштүр ийи чурттарның аразынга эртем-техниктиг кады ажылдажылганы улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга дуржулга солчуруунуң аргазы-биле боттандырарын дугуржун алган.

Талалар кайызы-даа техниктиг документацияны бот-боттарынга бержип, чогуур хамаарышкан информацияны солчуп, а ол ышкаш техниктиг дузаны көргүзери-биле болгаш эртем-техника талазы-биле ийи чурттуң чедиишкиннерин таныштырары-биле тускай эртемниглерни командировкаладыр апаар.

Техниктиг документация бержилгенин талалар документилериниң хоолгаларын белеткээри-биле холбашкан чугле херек кырында чарыгдалларны төлөөш, дедир эзде чөкка халас чорудар.

Кады ажылдажылганы боттандырарының талазы-биле хемчеглерни чогаадып кылырынга болгаш чогуур сүмелерни ийи чазактарга киирип бээринге совет-кыдат комиссия тургустунган, оон составында ССРЭ-ден болгаш КУР-лан чеди-чеди кежигүннер томуйлаттырган. Комиссияларның сессиялары чылда ийиден эвээн эвес катап эзлчег барымдаалаш Москвага болгаш Пекинге чыылдырар.

Дугуржулгага беш чыл хуусалыг ат салган. Бир эвес талаларның кайы бирээзи айытынган хуусаа доозулгуже чедир бир чыл бурунгаар дугуржулганың чорудулгазын сокседыр деп бодунуң күзелиниң дугайын медеглевес болза, ол дугуржулга дараазындагы беш чылларда күштүг болун дөвөөр артар.

Эртем-техниктиг кады ажылдажылга дугайында совет-кыдат дугуржулганы кылганы болза, ийи чурттарның эрге-ажыктарынга база тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктарынга таарыштыр Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинин болгаш Кыдат Улус Республиканың аразынга кады ажылдажылганы улам ыраай быжыдарының хереөнге чаа чугула салыышкын болуп турар.

Ланьчжоу—Урумчи—Алма-Ата демир оруунуң тудуушкунунуң болгаш дорт аргыжылганы организастаарының дугайында

СОВЕТ-КЫДАТ ДЫҢНАДЫГ

Бот-боттарының аразында экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларны быжыглаар сорулга-биле Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Чазаа болгаш Кыдат Улус Республиканың Чазаа кыдат девискээрде Ланьчжоудан Урумчи таварты совет девискээрде Алма-Ата чедир демир оруктуң тудуушкунун ийи талалар эң чоокку үениң иштинде эгелөөр дугайын дугуржун алган. Од демир оруктуң Кыдаттың девискээринге тудуушкунун Кыдат Чазак бодунга алыр, Совет Эвилелиниң девискээринде тудуушкунну Совет Чазак бодунга алыр. Кыдаттың девискээринге айытынган демир оруктуң тудуушкунунуң үезинде Кыдат Чазакка бүгү талалыг техниктиг дузаламчыны Совет Чазак көргүзер. Кыдаттың девискээринде Ланьчжоудан Юймынь чедир од демир орук участогунуң тудуушкуну 1953 чылдың-да эгелөөн.

Цзининден Улан-Батор чедир демир орук тудуушкунунуң болгаш дорт аргыжылганы организастаарының дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинин, Кыдат Улус Республиканың болгаш Моол Улус Республиканың Чазактары оларның аразынга экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларны быжыглаар сорулга-биле Кыдат Улус Республиканың девискээринде—Цзининден Моол Улус Республиканың девискээринде—Улан-Батор чедир демир орук тудуушкунунуң дугайында 1952 чылдың сентябрь 15-те дугуржулга кылган.

КАДЫ КЫЛГАН ДЫҢНАДЫЫ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинин, Кыдат Улус Республиканың болгаш Моол Улус Республиканың Чазактары оларның аразынга экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларны быжыглаар сорулга-биле Кыдат Улус Республиканың девискээринде—Цзининден Моол Улус Республиканың девискээринде—Улан-Батор чедир демир орук тудуушкунунуң дугайында 1952 чылдың сентябрь 15-те дугуржулга кылган. Айытынган демир орук Улан-Батордан совет девискээр чедир чорутван демир орук-биле тулушкан болур. Цзининден Эрлянь таварты Кыдаттың кызыгаарынга чедир демир оруктуң тудуушкунун Кыдат Улус Республиканың Чазаа болунга алыр, Улан-Батордан Дзамын-Удэ таварты Моол Улус Республиканың кызыгаарынга чедир демир оруктуң тудуушкунун Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинин Чазаа болгаш Моол Улус Республиканың Чазаа боттарынга алыр. Дугурушкан үш чазактар айытынган демир оруктуң тудуушкунун болгаш тудуштурушкунун база дорт аргыжылганы организастаарын 1955 чылда бүрүн доозарын дугуржун алганнар.

БИСТИҢ ОБЛАСТА

Бедик дүжүттү ажаап алган

АРЫГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Барыын-Хемчик районда «Совет Тываның беш чылы» колхоз бо чылын бедик дүжүттү алган. Ылаңгыя эш Намзырай Алаш участогунда 38 гектар тараазының гектар бүрүзүнден 35 центнер, а эш Ангыр-оол Эдегейде 22 гектар участогунуң гектар бүрүзүнден 38 центнер дүжүт алган.

«Совет Тываның беш чылы» колхоз кежигүннериниң ажылдаан алганы күш-хүн бүрүзүнге 4 килограмм тараа бээрин көрүп турар. Чедиишкиннерин быжыглавышаан, колхоз келир чылдың тарылгазынга 690 гектар черни андарып алган, үрезинге эки шынарлыг тарааларны белеткеп турар.

— —

Хөй ногаалар болгаш картофель алдынган

ЧАДААНА. (Телефон-биле). «Искра» колхоз бо чылын ногаа тарымалындан байлак дүжүттү алган: 10 гектар картофельден 90 тонна, 1,7 гектар капустадан 24,4 тонна, 0,8 гектар огурөөтен 2,1 тонна, 0,3 гектар помидордан 5,6 тонна дүжүт алган. Колхоз чугле ногаа сатканындан белин 47690 рубль орулга алган.

Чөөн-Хемчик районнуң өске-даа колхозтарында бо чылын ногаа аймаа дыка чаагай унген. Ылаңгыя «Коммунизмче орук» колхоз гектар бүрүзүнден 14 тонна картофельди алган.

Эки ажылдыг садыгжы

Улуг-Хем районнуң садыг ажылдакчылары ажылчы чоннарны калбак хереглелдиң барааннары-биле үзүктел чөкка хандырар, бараан саарылгазының планнарын хуусаа бетинде күүседир, база кедээ ажыл-агыйның продуктуларын белеткээриниң ажылынга багай эвес ажылдаан турар.

«Күш-ажылдың хостуу» колхозта садыглап турар А. Житов 1954 чылдың 9 айларның дургузунда чонга 627 мун акшаның барааннарын садып саарар тургаш, 660200 акшаның барааннарын садып, эрткен үш квартала бараан саарылгазын 105,4 хуу күүсеткен.

Эш А. Житов чугле бараан саарылгазының мурнакчызы эвес, харын кедээ ажыл-агый продукциялары белеткээринге мурнакчы ажылдаан, ол, үшкү квартала кедээ ажыл-агыйның продукцияларын 132,7 хуу күүседип, районнуң садыг ажылдакчыларының социалистиг чарыжының бирги черин эзлээн. Ол, Совет Тываның 10 чыл оюнга чедиишкиниг ужуражыр дөөш-күжениишкиниг ажылдаан турар.

* * *

Улуг-Хем районунда белеткелчи болуп ажылдаан турар О. Дава областың садыг школазын доосказ, 1950 чылдан эгелеп, районга мал садып алырының белеткелчизинге үр үениң иштинде ажылдаан, бодунуң мергежили өзүп, чоннуң күрүнеге дужаан турар малын саат чөкка хүлээп ап, күрүнеге эт салып алырының планын квартал санында-ла 150 хуу кылдыр күүседип турар.

Т. ХОВАЛЫГ.

Кыштаглаашкынга белеткел

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Мал ажылының эң харыысалгалыг кышкы үеин чоокшулаан келген. Бо талазы-биле Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхоз (даргазы эш Очур-оол) багай эвес белеткеним турар. Тулуг бригадазынган бир автомашиналыг 12 кижини тускайлаан үскен, олар эрги 18 кажааларны септевишкен, бо чылын 1220 баш малга 4 кажаа кылыр турган, 880 баш мал кирер 5 кажааларны туткан, амгы кылып турары 900 малга 3 кажааларның тулуу база доостур четкен.

* * *

Сүт-Хөл районнуң Калинин аттыг колхозунуң девискээри ниитиниң малын одарладырынга канчаар-даа аажок таарымчалыг. Колхозтуң шаар малының кыштаар чери Маны-Чүректиң хүнээрек мээстеринде Боспектиң изиг оттуг ийлеринде, Чодураалыг-Сайырның делгем одарларында, Актың бедик дагларында малдың 24 кажаалары бар. Од кажааларны септеп кылыры-биле дуржулгалыг тудугжу Дажы-Намчыга баштаткан беш шыырак кижилерни колхоз баштаар чери тускайлаан. Олар аразында социалистиг чарыштыг ажылдап турарлар.

Колхоз бо чылын ниитиниң малына 3 кажааларны тудар планын күүседип, шаар малга эң-не таарымчалыг черлерде 1300 хой, өшкү кирер кажааларны тудуп белеткээн.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Башкыларның методтуг каттыжыышкыны

Тожу районнуң Тоора-Хем чеди чыл школазының башкыларының методтуг каттыжыышкыны ажылдаан эгелээн. Анаа Аас болгаш Ий школаларының башкылары киришкен. Од башкылар ийи ажык кичээлге олурушканнар.

Бирги класстың башкызы У. М. Благинина, ийиги класстың — Е. Ф. Алмазова оларның кылган ажык кичээлдери эки эрткен. Кичээлдиң планын болгаш көргүзүг материалдарын шын тургускан болгаш чөп ажытлаанар. Аныяк башкы Башый—эш Благининаның кичээлинден эки түүлдерни хөйну билип алдым. Моон соңгаар клазымның бижимел кичээлдерин оон үлегери ёзугаар чорудар мен—деп чугаалаан. Методтуг каттыжыышкынның киржикчилери «Өөреникчилерни чараштыр бижиринге өөредиринің методиказы» деп темага идеткелди дыңнаанар.

Оон соонда методтуг каттыжыышкынның чартык чылда чорудар ажыл планын бадылаан. Чартык чылга чедир районнуң башкылары үш катап чыглыр. Анаа ажык кичээлдер организастатынар болгаш янзы-бүрү темаларга идеткелдер болур. Ылаңгыя «Анаа саналары», «Өөреникчилериниң сагып чоруур дүрүмүнүң талазы-биле ажыл», «чазыглар-биле ажыл» болгаш өске-даа темаларга дуржулга солчуушкуннары болур.

Р. ЛАНТУХОВА.

Районнарда тараа, ногаа болгаш картофель ажаап алыышкынының чоруп турарының МЕДЭЭЗИ

(1954 ч. октябрь 10-да, хуу-биле)

Районнар	Кестинген тараа	Ажаатыган ногаалар	Ажаатыган картофель
1. Тес-Хем	100,0	100,0	100,0
2. Эрзин	100,0	100,0	100,0
3. Өвүр	100,0	100,0	100,0
4. Тожу	100,0	100,0	100,0
5. Каа-Хем	97,7	86,9	79,3
6. Таңды	97,7	95,8	80,0
7. Сүт-Хөл	93,0	100,0	95,1
8. Чөөн-Хемчик	89,8	100,0	100,0
9. Барыын-Хемчик	88,6	92,8	90,6
10. Кызыл	88,2	81,3	96,3
11. Бай-Тайга	87,0	90,0	94,1
12. Бии-Хем	78,1	68,4	94,2
13. Улуг-Хем	68,1	75,8	60,0
14. Чаа-Хөл	59,2	100,0	100,0

Районнарда сиген, силос белеткелинин чоруп турарының МЕДЭЭЗИ

(1954 ч. октябрь 10-да, хуу-биле)

Районнар аттары	Белеткээн сиген	Салган силос
1. Каа-Хем	116,8	101,7
2. Эрзин	100,5	103,0
3. Өвүр	100,1	83,3
4. Тожу	99,4	101,4
5. Сүт-Хөл	88,6	109,6
6. Чаа-Хөл	88,0	125,4
7. Барыын-Хемчик	82,6	107,7
8. Тес-Хем	78,5	13,5
9. Кызыл	78,5	62,6
10. Чөөн-Хемчик	75,2	127,5
11. Улуг-Хем	73,5	116,4
12. Бии-Хем	71,1	91,0
13. Таңды	64,6	100,4
14. Бай-Тайга	62,8	119,8

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНИҢ КИРЖИКЧИЛЕРИ

Ставропольдуң алдарлыг хойжузу

Ставрополь крайның Арзгирск районунуң «Культурник» колхозунуң хойжулары хой ажылын улам ыраай хөгжүдер болгаш оон продуктулуун бедидер талазы-биле партия биле чазактың шиитпирлерин күүседир дээш чедиишкиниг демисежин турарлар.

Колхозтуң фермазында — совет мериное уксаанын 19 мун ажыг хойлары бар. Нарын дүктүг хой ажылы артельдин ажыл-агыйының кол болгаш бедик продуктулуг адыры болур. 1953 чылда чугле күрүнеге дүк дужааганындан колхоз ийи миллион ажыг рубльди алган. Ортумаа-биле бир хойдан нарын дүк кыргылдазы 6,2 килограмм. Колхоз чыл санында 300 ажыг үрелиг кошкарларны өске ажыл-агыйларга садып турар. Хойнуң баш санын дүрген өстүрериниге болгаш оон уксаалыын эжиждериниге улуг алдар-хавыяа улуг хойжулар А. Л. Корецкий, А. Н. Купро, Ф. С. Вединч, Ф. Е. Маник болгаш өскелерге онаажып турар.

Колхозтуң хойжуларының күш-ажылын чазак бедии-биле үнелээн. Хой ажылын сайыратканы дээш улуг хойжу Алексей Леонтьевич Корецкий биле зоотехник Василий Иванович Жадан оларга Сталинчы шанналдың лауреадын тывыскан.

А. Л. Корецкийниң улуртуп турары хойжулар бригадазы чыл санында хойнуң баш санын камгалап алыр, хураганнарны доруктурар болгаш дүк кыргылдазының талазы-биле бедик бүдүрүлгечи көргүзүгдерни чедип ап турар. 1952 чылда соок чаз, кандаачал чай болган болза-даа, бригада төрүүр 100 хой бүрүзүнден-не 120 хураганны, а 1953 чылда — 129 хураганны доруктуруп алган. Хой бүрүзүнден 6,5 килограмм дүктү кыргыш алган. Дүк кыргылдазының планын ажыр күүсеткени, хураганнарны доруктурганы дээш 1953 чылда бригаданың хойжулары күш-ажылдың немелде төлевир чурумун ёзугаар 8585 рубльди болгаш 81 хураганны алганнар.

Майыч хемниң чанында хову одарларынга хойларны кадарып турар. Ында хойга тааржыр от-сигеннер хөй. Ылаңгыя эки таарымчалыг чылдарда одарның дыка улуг шөлдерине хойга эң үнелиг чем болур чинге-бут деп от үнүп турар. Ол одарларны шын ажыглаар, хойларны сүрүп одарладырын экижидер дээш улуг хойжу А. Л. Корецкий зооветеринарияның тускай эртемниглери-биле кады одарларны оларның үнүжүнге хамаарыштыр ажыглаарының планын чыл бүрү ажылдап кылып турар. Чаягаар бүткен одарларны хойжулар ол дораан чиртпейн, түс-түс участоктарга үскеш, өөлчештир кадарып турар.

Хойларны кадарарын, суггарарын болгаш дыштандырарын хойжулар хүннүң шыңгыы чурумун ёзугаар чорудып турар. Чайын хойларны эртенгиниң 5-тен 9 шакка чедир база дүүш соонда 5 шактан 11 шакка чедир кадарар, хонукта ийи удаа суггарар. Хүннүң изиг үеларинде хойларны бичии бөлүктерге үскеш, оларны бедик черинге дыштандырар. Хүннүң дыштанылгазының үезинде бригада хойларны хынап көөр, бир эвес аарыг хойлар бар болза, оларны ангы бөлүкке үскеш, шыңгыы ажаап турар.

Чайгы одарда хойларны хураганнарыбиле кады кадарар чорук чаш малды быжыг, улуг чаагай кылдыр доруктурарынга болгаш дүк кыргылдазын бедиринге кол чүүл болур.

А. Л. Корецкийниң бригадазының хойжузары кыжын хураган иезин хойларны ажаарынга база улуг ужур-дузаны көргүзүп турар: олар бөдүүн чемнерни кыштагларга баш бурунгаар сөөртүп ап, кажааларны, дериг-херекселди, чуртталга бажыңнарын септеп ап турар. Бригада болза, хойларның тургузу азыралың кыжын оларны одарларга кадарары-биле шын дүүштүрүп турар, ол чорук чүгле мал чеминге камналга болур эвес, харын ажыл-агый болгаш зоотехния талазы-биле улуг ужур-дузалыг. Кыжын хойларны одарладыры оларның организмин быжыктырар, дүктүн эки өзүп үнеринге, үретелдүң өзеринге дузалыг болгаш кадык, быжыг хураганнарны доруктурарын хандырар. Кышкы үеде (150 хүннүң иштинде) хураганнаар хой бүрүзүнге хонукта 2 килограмм эки шынарлыг сигенни, 0,4 килограмм концентраттарны берип турар. Хар чаап, соок дыңзып азы чаъс чаап турган багай агаарлыг хүннерде хойларны одарлаттнас.

Хонуктуң сиген нормазын (2 килограмм) хойжулар 5 дең кылдыр хуваагаш, эртен 7—8 шактарда, 9—10 шактарда, 11—12 шактарда, 15—16 шактарда болгаш 17—18 шактарда хойларны чемгерип турар. Концентраттарны 13—14 шактарда бээр. Хойларны хүндүс 11—12 шактарда суггарар. Кежээ алды шактан эртенгиниң чеди шакка чедир хойларны дыштандырар.

Эки одарладыышкынның, оларны шын ажыглаанының ачызында тарып боозадылганың үезинде хойларның күш-дегдилдези эки болуп турар. Ындыг хойлар быжыг, амыдыралчы шыырак хураганнарны берип турар.

Эдержилгениң мурнунда ийи ай дургузунда хойларны эки оттуг одарларга кадарар. Оон ангыда, оларга 400—500 грамм суланы, 300—400 грамм чуурган ак-арбайны болгаш 200 грамм жмыкты берип турар.

Хойжуларның ажылында эң харыысалгалыг үе хойларның ооллаашкыны болур, ол үеде бригада кажааны аштап арыглаар, дезинфекциялаар, клетканы, яслини белеткээр, хой төрүүр черни чугайлаар болгаш оон-даа өске ажылдарже кол кичээнгейни салыр.

Ооллаашкын үезинде колхоз баштаар чери бригадага дузалажыры-биле ийи-үш дузалаар ажылчыннарны болгаш 6—8 сакманчыларны (хураганнарның өзүлдезинге хамаарыштыр үскен хойлар ажаап кадарар кижилерни) тускайлап берип турар.

Хойларны төрүүрүнүң мурнунда 10—12 хонук бурунгаар хой төрүүр черге эккээр. Ол чорук хойларга дыштаныр арганы бээр, а бригаданың ажылчыннарынга кажааны болгаш чем суурну белеткээр, чемни, хойлар алдаанга дөжээр чүүлду, ол ышкаш эргежок чугула дериг-херекселди сөөртүп алыр арганы берип турар. Ооллаашкын үезинде хойжуларның хүн-дүн иштинде дежурныйлаашкынын тургузуп турар.

Ооллаашкын үезинде чаш малдың шыңгыы үчёдун чорудар. Үчётчик болза, бир хонган хураганнарны деңилээр болгаш оларның солагай тилякы кулаанга иелериниң дугаарларын салыр.

Хураганны камгалап алырынга сакманнарны (хойларны бөлүктерге үзери) шын организастаары улуг ужур-дузалыг. Сакманнарны улам быжыглаар төлөөде, хойларны кыргыыр үеде 3—4-тен эвээш эвес сакманнар турар кылдыр чорудар. Улуг хойжу А. Л. Корецкий сакманнарны моон адаанда чурум ёзугаар тургузуп турар.

Хураганнарның өзүлдези	Сакманның тургустуур хойларының саны
2-ден 4 хүн чедир	8—12 хой
4 » 6 » »	15—20 »
7 » 10 » »	25—34 »
10 » 15 » »	40—50 »
15 » 20 » »	55—80 »
21 » 25 » »	90—130 »
25 » 30 » »	160—180 »
30 » 35 » »	200—250 »

Ийис хураганныг хойларны тускай сакман кылдыр үзер. Эш Корецкий хураганнарны кажаага алырап доруктурар арганы хереглеп турар. Бо арга болза, хураган иезин хойларны хураганнары чокка эрте частан эгелеп одарладырын, чаш хураганнарны дегдирер аарыгдан чайладырын, база ол ышкаш хойларның одарны эки ажыглаарын хандырын турар. Хураганнарны иелери-биле кады одарлаттнас үеде оларның назыны агаарның байдалынган хамаарыштыр янзы-бүрү (төрүтүнгениниң соонда 10—20 — 30 хонук) болур.

А. А. Корецкийниң бригадазы 10—15 хүн чедир назылыг хураганнарны иелери чокка кажааның саваң дөжеп каан үзүктеринге тургузуп турар. Хураганнарны хүнде ийи катап иелеринге эмзирер. Хураганнарны 10 хонук налы чедир доруктурарда бригаданың хойжулары моон адаанда хүн чурумун сагып турар: эртенгинин 7 шакта хураганнарны иелери-биле кады тургузар; 8—9 шактарда хураганнарны эмзирген соонда 2—3 сакманнарны чаңгыс бөлүк кылдыр каттыштырган, хойларны одарже сүрүп үндүрер, 11 шакта оларны хураганнарын эмзирери-биле сүрүп киирер; хүндүскүнүн 1 шакта хойларны катап одарладыр болгаш 3 шакта хойларны хураганнарын эмзирери-биле болгаш дүне дыштандырары-биле одардан чандырар. 10-дан 15 хүн назылыг хураганнарны доруктурарда хүндүскүнүн 12 шакта хойларны хураганнарын эмзирери-биле сүрүп киирер болгаш 3 шакта одарладын үндүрер.

15 хонук назыдан эгелээш хураганнарны иелери-биле кады одарладыр. А. Л. Корецкийниң хойжу бригадазы бедик дүк кыргылдазын алыр дээш чыл бүрү оралдажып, хойларның чемгерилгезин, ажаалдазын зоотехниктиг эртемниң негелделериниге дүүштүр шын чорутканының ачызында салынган сорулганы чедип ап турар.

Дүк кыргылдазы эгелээринге чедир бүдүн чартык—ийи неделя бурунгаар дүктериниң аразында янзы-бүрү бокторны аштап кааптар. Колхозка хойларның кыргылдазын Шангрыкская МТС-тин электрибиле хой кыргыыр бригадалары чорудуп турар. Кыргылда эгелээриниң мурнунда хойларны эш Корецкий одардан кыргылда пунктузунче сүрүп эккээр, 15—20 шактың иштинде хойларны одарлаттнас болгаш суггарбас. Ол чорук кыргылда үезинде хойларның улуг хырны аарый бээр чорукту болдурбас. Кыргытынган дүктү доп-дораан ылгааш, белеткел пунктузунче чорудуп турар.

Кыргылда сөөлүнде бригада хойларны кажаадан ырак эвес эки арыг одарга кадарар, чүге дизе, агаарның эки эвес таварылгаларында хойларны кажааже дүрген киирериниге эки. Кыргылда соонда 10—15 хонгаш сакманнарны чаңгыс кодан кылдыр каттышкаш, боду үнген база тарып сайыраткан чайгы болгаш күскү одарларже сүрер.

Улуг хойжу, Сталинчы шанналдың лауреады Корецкий Алексей Леонтьевичниң дуржулгазы колхозчу болгаш совхозчу хой ажылынга улуг кичээнгейни, калбак неитерээшкинни болдуруп турар.

Зоотехник **Я. ШОВКИН.**

ӨВҮР РАЙОНДА

Колхозтуң чедишкиннери

Өвүр районнуң Дус-Дагда «Совет Тываның 5 чылы» колхоз тургустунганындан бээр беш чыл болган, беш чылдың дургузунда колхоз эллэн улуг чедишкиннерни чедип алган.

Колхоз бо чылын мал өстүреринің күүне планын ажыр күүсеткен. Оон иштинде инектиин—101, чылгыныын—100, хойнуун—105, өшкүнүүн—113 хуула күүседип, бүгү малын 6535 баш чедирген. Мал ажылының мурнакчылары чыл бүрү-ле көвүдеп турар. Чижээ, малчыннар Дасшакай, Санчат-оол, Конгар, Самбук болган өскелер-даа эки ажылдап турарлар.

Малдан алыр продукция болгаш оон орулгалары эрткен чылга дөмейлээрге дыка улгаткан. 1954 чылда 202 мүң рубль орулга алыр планын чылдың бир дугаар артынында 241.084 рубльге ийикпе, план 117 хуу күүсеткен. Бо чылын малга сен, силос болгаш өске-даа чемнер белгилээриниң планы сентябрь 1-де бүрүн күүсетинген.

Колхозтуң хову ажылы чыл бүрү сайзырап турар. Эрткен чылын 180 гектар тарылга шөлдүг турган болза бо чылын 260 гектар черни тарып андарган болгаш гектар бүрүзүндеш-не 12—15 центнер күжүтту алган. СЭКП ТК-ның февраль-март Пленумунуң төөгүлүг доктаалын өзүгээр 15 километр узун дуртту чаа буганы касканы-биле дыка хөй гектар кур черлерни ажыглалда киирген. Ол колхозта Чадаана МТС-тиң тракторлары улуг дузаны чедирип турар. Күскү дүжүт ажаан алышкынынга колхозчулар Доктугу, Дадаржык, Седижик, Шырап, Сынак, Дукур-оол болгаш өске-даа хүнде бүдүрер ажыл нормазын 150—175 хуу күүсеттип, мурнакчы ажылдап турарлар.

Колхозтуң төвү Арыг-Бажынга беш чылдарның мурнунда каш кезек бажыннарлыг айгадан хову турган. Ам ында 60 ажыг чурталга бажыңнары, эге школа, интернат, башкылар бажыңы, магазин, 4 өрээл колхоз конторазы, тараның 2 склады, дарганнаар болгаш чазаныр бажыңнар түүлүнган.

Колхоз даргазы эш Конгар, партия эге организациязының секретары эш Дамбаа колхозчуларны күш-ажылга шын организастап, аныяк колхозтуң бүгү талалыг быжыглыг, чечектелири дээш кызымаккай ажылдап турарлар.

А. АДЫГЖЫ.

Көдээ магазинде

Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң суурунда магазиннің иштички-даа болза шевергин болгаш культурлуг деритинген. Оон бараан салыр черлериниде аъш-чем болгаш хереглел бараанналарын төрел аймаанын аайы-биле делгеп көргүскеш, оларның кеску черлериниде адын, өртээн, сортузун бижигилеп каан. Моонуң эргежок чугула хереглел бараанналары ында үргүлчү бар болуп турар. Оорган шынап-ла эки ажыдыг садыгжы мында-дыр деп чүве билдине бээр.

Оон садыгжызында Салчак Өмчүр Санчыевна ажылдап турар. Ол, 1947 чылдан эгелээш, садыг системазынга ажылдап келген. Бо аразында аңаа өре-самчыгдал ажаржып көрбээн. Ол хөй катап саналаннарны, хыналдаларны, чамдык тавазыллаларда хенертен болур хыналдаларны безин эрттиргилээн. Оон түннелдери үргүлчү-ле эки көргүзүглүг болуп келген. Бодунуң практиктиг ажылынга болуп эрткилээн үүлдерни сактып, оон чугаалаары:

— Садыг алыкчылар-биле харылзааны быжыглаары, оларның мурнунга шын, чөптүү-биле бараан болуру— совет садыгжының эң алдарлыг хереэ, харысалгалыг хүлээлгеи болур. Мен областың садыг ажылдакчыларының бир чыл хуусаалыг школазын доосан мен. Чаа билиглер-биле чепсегленип алгаш, мурнунда практиктиг ажылымга турган хөй четпестерни сактып келгеш, ам харын-даа эпчоксунардыр мен. Баштайгы садыгжы болуп турган үемде чамдык садып алыкчылар садыгга кирип келгеш, бараан өртээ айтырар азы көөр, тудар, херек кырында садып албас. Ындыг байдалга чаягаар-ла кылыым кайнып келир турган. Ол шын эвес, мээн бир чазыым ында турган. Садып алыкчыларны овааарымчалыг көөрү, дыңнаары чугула. Ол болза, чонга бедик хүндүткел.

Өмчүр Санчыевна районда совет садыгның эң эки ажылдакчыларының биредзи болуп турар. Ол 1954 чылдың бирги чартыының бараан саарылгазының планын 120 хуу, а үшкү кварталда 116 хуу күүсеткен. Кирер садып алыр белеткелдер талазы-биле ол үргүлчү район иштинде бирги черни эзлеп келген.

Ол магазиннің үргүлчү садып алыкчылары болуп турар колхозчулар бар. Оларга эштер Калга-оол, Дензин-оол, Чылбак, Шагдыр-оол, Кулча олар хамааржыр. Олар эзт, дүк, саржаг болгаш өске-даа белеткелдерни дужаагаш база колхозтуң бергени аванс азы күш-хүнүнге алган акшалары-биле демир орун, даараныр машина, клеёнка, тюль, бажың херекселдери болгаш идик-хепти садып ап турарлар. Бо факт садыгжының чон-биле харылзаалаының, эптиг-эвлээн, кызымаккайын көргүзүп турар. Ындыг болганда чон ону баа-ла билир, хүндүлөөр, садыгның ажыл чорудулгазынга боттуг дузаламчыларны көргүзүп турары ол.

Б. БҮДЕГЕЧИЕВ.

КОЛХОЗЧУ СУУРДА ЧААГАЙЖЫДЫЛГА

МЕЖЕГЕЙ. (Телефон-биле). Ленин аттыг кедээ ажыл-агый артели Таңды районда аныяк колхозтарның биредзи. Оон төвү Алаак суур кыска үениң иштинде көрүштүг калбарып турар, колхозчу өрегелериниң 90 ажыг хуузу чагаайжыды кылдынган чурталга бажыңнары-биле хандыртынган.

Суурда медицина болгаш ветеринария албан черлери, школа болгаш библиотека ажылдап турар. Колхозчулар боттарының бажыңнарындан бистиң делгем чуртувуста улуг тудугларның, чаагай амыдыралдың болгаш ажылдың байлак дуржулгаларының дугайын радио дамчыштыр дыңнап, оон хүн бүрү өөренип ап турар.

Колхоз бо чылын чурталганың 7 чаа бажыңнарын кылып доосан, сүт-бараан фермазынга бир улуг кажаанны туткан, 2 автомашинага гаражтың тулуу удавас доступ ажыглалга кирер. Хонукта 3 тонна тарка тыртырар чаа дөрбе октябрь 14-те ажылдап эгелей берген. Бо бүгү болза, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ажылчы чоннуң чаагай амыдыралы дээш улуг сагыш салыышкынының боттанылгазы болур.

К. КАНЧЫЫР-ООЛ.

ЧОЛДАК-ОЙ

(Улустуң тоолундан)

„Бургандан буян дилеве“
(Улустуң үлегер сөзү)

Дангаар эртен тура халаан,
Далган-тараа дилегзинип,
Күскү доңган дошту кежир
Күске күжүр чоруп-ла каан.

Дадырадыр маннаптар дээш
Дайгактааштың барып дүшкен.
—Уваа, доштуң күштүүн аа! дээш
Угаадыг тып эгелеп-тир.

Кыламаже көрүп орган.
Кырындан хүн эридипкен.
—Хүннүң күжү тергиин-дир—дээш
Хүннээрекке чеде берген:

Келген булут чатылгаштың
Хередги шып дуглавыткан.
—Бурган-на бо! Орта чоор-бе,
Булут черле ажар-дыр—дээш,

Бедик дагның бажындыва
Белдиретир халып-ла каан:
Шишшиин орта үне бергеш,
Шинчилелин үргүлчүлээн.

Хатка булут дескешпейин,
Каккан уунче көжүп турган.
—Карак-ла бо! Ындыг эвес
Хат-даа черле хуртун-дур!—дээш,

Делгем сынның сиртин орта
Дээригдеп хынап орган.
Хадаан хады дошкун-даа бол,
Хая, дагны шимчеш кылбас,

Сиген-ширбиил, ылбын ыышты
Сирлеңнедир силгиир болган.
—Хая-дагта чедер чүве
Каптагайда чок тур—дигеш,

Дырбыл салын сыйбагылаш,
Дырыкызын ойнаш орган.
Бүстүп дүшкен эриктерде,
Бузут-чалым хажыызында

Буурул өрге, тарбаганнар
Буу-хаа үнгүр ваазын турган.
—Тарбаганнар, өрге суглар
Даглар-биле мескиддежин,

Туразында меннип турар
Тулган хортан телдер-дир—дээш,
Кедзээнде чалым орта
Кедеп келгеш, кайгап чыткан.

Чазын туткан аңчы келгеш,
Часпайн аткаш, өлүрүп аар.
Чергий салгаш, эртенинде
Чеди-сести алгаш-даа баар.

Кижи көргеш, дезип маннаар—
Кирер чер-даа тыппас болган.
—Эжен-не бо! Кижи черде
Эмин эртир күштүг-дүр!—дээш,

Байнаар баарын ылавылаш,
Харагалзап сүрүп-ле каан...

Дангаар эртен тура халаан,
Дагылынга чула өргээш,

Бурганынга чүдүп-тейлеп,
Буян-йөрээл дилээр боор тур.
—Кедегейим-халагайым,
Көрбээн күчүм бурган-дыр!—дээш

Хүрүм кылыр, чүдээл чүдээр
Хүрээ черге чеде берген.
—Өртемчейде туруп турар
Өлүг, дириг амытанда

Дээрги сенден артык күштүг
Дээди чүве чок тур аа?—дээн.
Харызызынга өөс-даа бербээн.
Караан белин чивеш кылбаан,

—Кулаңарның кадын аа!—деп,
Кускуннап-ла дүжүрүпкен.
Уунга тутпаан цуш-даа каккаан —
Узуи, кыска безин тынмаан,

—Кандыг мындыг амытан боор.
Кайгамчыктын але?—дигеш,
Дээскиндир маннатылаан—
Демги хевээр—сураг болган.

Ам-даа чү боор күжүр күске
Амытанны шинчилээр дээш,
Адаандыва кире маннааш,
Аскыңдан кээп үнүп келген:

Хоочун шевер кижилерниң
Холу-биле кылып каанны
Хола, хүлер, саазын, малгаш
Холуксаалыг дүрү болган.

—Бурган «сартыы» кижээ эвес
Буянныг мээ дүшкан-дыр дээш
Тейлээннериниң өргөн чемин
Дегийт чип каап, ырлап орган:

—Угаанныгдан угаанныг бол,
Уран-шевер кылыгжы бол,
Биреэзинге мегеледип,
Бир-ле үүлдү кылган чоруур

Кижилериниң аразында
Хиреглер бөза бар-дыр.
Хүрээ-хинтчи ламаларның
Күткөзинин биле бергеш,

Шак оон-биле демисежир—
Шаг шаа-биле—хевээр турбас.
Чүге дизе кижи деп сес
Чүден күштүг—тиилээр сес-тур!

Амыдырал кажып чоруур
А мен күжүр Чолдак-ой-даа
Бурган-ижээн коданымга
Буянныгта санатырын,

Оюн оя, чигин чире
Олчаан чурттай бербес мен бе?!

О. СУВАКПИТ.

Ырак орук чоруур дээш
Ынак шилин сорувуткан
Чолаачы-даа сорук кирип,
Чоргааралы хайнып келген.

Ынчалза-даа үнген дораан
Ыяшка барып үстүрүпкен.
Оон-биле чолаачының
Оруу ынчаар кызырылган.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Тудуг ажылынче кичээнгей салыр

Колхозчу тудуг-суурну хөгжүдериниң айтырыы соңгаарладып болбас чугула сорулга турбуже, Улуг-Хем районнуң Мичурин аттыг кедээ ажыл-агый артели ол сорулганы боттандырарының хемчеглерин дыка четпес чорудуп турар. Колхоз 1954 чылда 17 чурталга бажыңнарын, малдың 4 кажаларын болгаш өске-даа янзы-бүрү тудугларны кылыр планныг.

Үжен ажыг кижи составтыг тудуг бригадазы 13 ажылчын аттар, 6 тергелер, бир автомашина-биле болгаш өске-даа чугула үүлдер-биле хандыртынза-даа, кончуг сула ажылдап турар. Бригада ам херек кырында чүгле 12 саман бажыңнарның ханазын шала туткан болгаш хаваа кажаазының тудуун чүгле эгелээн. Чаңгыс-даа мал кажаазы туттунмаан. Артель баштаар чери тудуг талазы-биле боттуг хемчеглер албаан, ам тудуг бригадазында чүгле 13 кижи ажылдаан аттыг болуп турар.

Планда көрүнген чурталга бажыңнарының болгаш культура-амыдыралдың, мал кажааларының тудуун чогуур хуусаада доозар дээш колхоз баштаар чери болгаш партия организациязы бүгү болдукар хемчеглерни алыры онза негетинип турар.

В. ДОРЖУ.

Четче хандырары негетинип турар

Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг болгаш «Тиилелге» колхозтарында мал өмнелгелиниң салбырлары четчир санныг ажылдакчылар-биле хандыртынган.

Ынчалза-даа, колхозтар баштаар черлери ол түскай эртемниг кадрларны чурталга бажыңнары-биле хандырбаан болгаш оларның ажылдаарынга таарымчалыг оран-суурну тургузуп бербээн. Мал өмнелгелиниң салбырларында эм кадагалаар чер чок болганындан чайгы, кышкы үелерде дыка хөй эмнер баксыраа, үрелип турар. Аңрыг малдарны эмнээр болгаш хүлээн алыр түскай черлер тургустунмаан.

Мал өмнелгелиниң салбырларын оран-суур-биле база оларның ажылдакчыларын чурталга бажыңнары-биле хандырар дугайында айтырыгны мал өмнелгелиниң салбырларының ажылдакчылары ол колхозтарның баштаар черлериниге болгаш Чаа-Хөл МТС-тиң директору эш Стиларевке каш-даа удаа тургускан. Ынчалза-даа, амдыгаа чедир кандыг-даа хемчеглер алдынмаан.

Мал өмнелгелиниң салбырларын болгаш оларның ажылдакчыларын оран-бажыңнар-биле дарый хандырары онза негетинип турар.

К. СУНДУЙ.

Уругларның өөредилгезинге шаптык болбас

Боттарының өөренікчи уругларын школаже чорудуп, оларның өөредилгезинге сагыш салыр чорук ада-иелерниң хүлээлгезі болур. Ындыг турбуже, Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» колхозта чамдык ада-иелер уругларын школага өөредир хөөнү чок болуп турар.

Колхозчу Ендан ады класста оглун бир неделя өөренип чорда чанаталып апарган. Ол ышкаш үүлүү эш Хөнделен кылган. Оларның уруглары школага тергиин эки өөренип турганнар, олар өөренир күзелдиг. Олар ам өөлүнда хуу ажылдар кылып турарлар.

Школаның дирекциязы болгаш башкылар ол ада-иелерге чагаа бижип, оларга каш удаа барып, беседа кылып чугаалашкан. Ындыг болза-даа, олар ону херекке албаан, мынчага чедир оларның уруглары өөренмейн турар. Ол талазы-биле кедээ Советке айтырыгны база тургускан, ол боттанмаан.

Ынчангаш ол өөренир күзелдиг школачыларны дарый школаже кедирери негетинип турар.

Н. НУРЗАТ.

Утундурган организация

Чөөн-Хемчик районнуң Жданов аттыг кедээ ажыл-агый артелинге дөрт чыл бурунгаар эки-туранның «Колхозчу» деп спорт ниитилели организастатынган.

Ол организация чүгле от кырында тургустунган боордан башка, оон ажыл-чорудулгазы чок болуп турар. Оон уйурутулгазында кымнар сонгуканыл деп чүве безин билдинмес. Ажылдың багай тургустунганындан колхозчу аныяктарның ортузунда күш-культураның болгаш спорттуң кандыг-даа хевирлери, оларның мергежилдери илеретинмейн турар.

Бо утундурган организацияның дугайында районнуң спорт болгаш күш-культура киллизи боттуг хемчегни ап, тодаргай удуртулга-биле хандырары негетинип турар.

М. СЫНАА.

Кошкак удуртулганың түннели

ЭЙЛИГ-ХЕМ. (Телефон-биле). Сталин аттыг колхоз күрүнеге дужаар тараазын октябрь 10-га чедир күүсеттээн, ам-даа 30 центнер херек. Оон кол чылдагааны дүжүт алышкынының хожудаанында, амга чедир 100 ажыг гектарның тараазы сыпта үрелип турбушаан.

Колхозта тараа кестирер 4, сигеннин 3 ат машиналары бар, олардан дүжүт алышкынында чүгле 2 машина ажылдап турар, а хол кадыырларын шуут ажыглавайн келген. Тараа ажаалдазының ындыг хожудаашкында база улуг чидириглиг болуп турарындан колхоз чаныс дүжүттү ап турар.

Удуртулганың четпези чүгле дүжүт алышкынында эвес, ниитиниң мал ажылында база илереп турар. Колхоз мал өстүреринің планын (чайгы чизе өзүгаар алырга) күүсеттээн, сиген белеткээрин чүгле 46 хуу чедирген, кышкы турлаглар септелгези амга чедир эгелевээн.

Колхозта садыг ажылын экижидер

Улуг-Хем районнуң «Партияның XIX съездизи» колхозта магазин эргелекчизи эш Шадрин калбак хереглелдің барааннары-биле чонну хандырар дугайында сагыш салбайн турар. Магазинни чогуур шагында ажытпас, үргүлчү шоочалыг турар. Магазинни септээр дээш хагганындан бээр ам ийи ай ашкан. Септелгени дүргедедир дугайында эш Шадрин боттуг хемчег албайн турар.

Эш Шадрин эки-туразы четкенде магазинни артында эжиннден садыглап турар. Хереглекчи кижи магазинде кандыг бараан барыл дээрзин билир арга чок. Чүгле хереглээн үүлүн адап турган, арай боорда садыглажыр. Магазинде бар барааннарның доктааткан өртээн көргүзүп айытпаан. Садыгжы эш Шадрин улустуң бараан саткан акша көпеенің артынын четче чандырып бербейн турар.

Д. БИЧЕ-ООЛ.

Анфия Пешукова бодунга „таарышкан“ ажылды шилип алган

Чаа-Хөл районнуң райпо баштаар чери Хереме сумузунуң майгын эргелекчизинге эш А. И. Пешукованы чоруткан. Ол, садыгны хүлээп алганындан эгелээш-де совет садыгның өзү-чуруумун үреп эгелээн.

Майгынны чогуур шагында ажытпас үүлдер хөй. Хереглекчилер кандыг бир бараан садып алырда эргелекчини ийи-үш удаа сүрүп турган, арай боорда садып ап турар. Эш Пешукова чонга өөдек эвес болгаш бараан өртээн бодунуң кара дуразы-биле улгаттырып садыглап турар. Пешукова магазинге келген 111 рубль өртектиг кидис идикти 137 рубльге, 40 рубльдиг көрүнчүүн 47 рубльге, килограммда 1 рубль 90 копеектиг далганын 2 рубль 10 копеекке садыглап турганы илереен. Мындыг янзы арга-биле ол, дыка «орулганы» бодунга киирип ап турар. Ол магазиннің складынга өске организацияның бараанын шыгжап, оон хөлезининге ай санында 400 рубльди бодунга ап турар.

Х. КУНГАА.

Харызысалга чок кадарчылар

Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозтуң хойжулары коммунист Б. Доңмит, Б. Бампин оларның кадарган 652 баш хойларындан 52 хойлар үстүп чоруткаш, Тере-Хөлдүң болгаш Тестиң ховуларынга 3—4 хонган. Ол хойлардан 14 башты бөрү чигген болгаш 16 хойларны балыгаан.

Кадарчы Бампин эрткен чазын 16 баш хойларны харызысалга чогу-биле бөрүге чирткен.

М. МОМБУЛАЙ.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Чкалов аттыг колхозта тудуг ажылы чорувайн турар“

Бо чылдың сентябрь 14-те № 188 (3120) «Шын» солунга үнген шүүмчүлелдиг чүүлү хынап көрген. Солунда айытканфактылар шын болган.

Колхозтуң тудуг бригадазы электростанциязын, 4 чурталга бажыңнарын болган малдың чылыг кажааларының тудугларын чорудуп, көрүнген тудугларның планын күүседиринче боттуг хемчеглерни ап турар деп Кызыл районнуң колхозтар тудуунуң киллизиниң эргелекчизи эш Калинин дыңнаткан.

Тудугжуларның салыышкыны

Совет Тываның 10 чыл оюн «Тыва тудуг» трестизиниң коллективи күш-ажылчы чедишкиннер-биле демдеглеп турар. Коммунистиг партияның болгаш совет чазактың хүн-бүрүдеги дузаламчызының чижектериниң биредзи хоорай болгаш кедээ тудуушкунуну тыва трестизиниң эрткен он чылда ажылының түннели болуп турар.

Он чыл мурнунда хамааты чурталга тудуушкунуңуң министерствозунуң тыва областа тудуг-монтаж трестизин Кызылга организастаан. Ынчаарда ол эвээш санныг болгаш биче күштүг организация турган. Трестиниң эргезинге тудугнуң чаңгыс-даа механизми, бүдүрүлгениң дузалаар базазы турбаан, тудугжуларның коллективи-даа улуг эвес турган. Трестиниң туруп келгениниң баштайгы чылында тудуг программазы чүгле бүдүн чартык миллион рубль болуп турган. Бир дүмбер чылда трест чурталганың болгаш албан чериниң чаңгыс-даа бажыңын ажыглалга киирип шыдаваан. Баштайгы үелерде тудугжуларның кол күженишкини бүдүрүлге базаларын тургузарынче, трестиниң ажылчыннарынга болгаш тускай эртемниглеринге чурталга бажыңнарын тударынче угланган турган. 1950 чылда 922 дөрбелчин метр шөлдүг чурталга бажыңнарын, тууйбу заводун, столяр цехин, гаражты, складтарны, трестиниң бажыңын туткан. Ол чорук ажылчыннар чыып алырынга, тудуушкунну калбартып чорударынга, механизмнерни ажыглаарынга базаны тургускан. Министерство чери 1951 чылда трестиге 1945 чылда турганындан барык дөрт катап хөй тудуг-монтаж ажылдарының планын берген турган. Дайын сөөлүндеги бирги беш чыл планының доозулганының соонда трестини тудуг механизмнери-биле, машиналар-биле чепсеглээри болгаш тудуг программазының хемчеэлиниң оон ыңай өзүлдези эгелээн.

1944 чылга чедир тудуушкунунга чүве хоюдун булгаар ажылды ат күжү-биле кылып турган болза, ам оон барык 90 хуузун механизмнер-биле булгап эзилдирип турар. Тудуг ажылдарын механизастаары бо чылын дыка бедээн. 9 айларның дургузунда машиналар-биле бүгү чер ажылдарының 60 хуузун, үүдүрер болгаш дүжүрер ажылдарның 51 хуузун, бүдүрүлге ажылдарының 62 хуузун кылган. Ам трест чер кастырар ажылдарны бүрүнү-биле механизастаан, бетон хоюдур булгаар, штукатур кагар болгаш бажыңнар будуур механизмнер ажылдап турар. Аңар чүве кедүрер янзы-бүрү механизмнер бүгү тудугларда бар. Трестини тургускан күнүнден бээр бо чылдың октябрь 1-ге чедир трест 41320 мүң рубль капитал салыышкыннарын шингээдип алган. Бир эвес 1945 чылдың бүгү дургузунда 1518 мүң рубльди шингээдип алган турган болза, бо чылдың 9 айларының иштинде—5404 мүң рубльди шингээдип алган болуп турар. Эрткен үениң дургузунда 8722 дөрбелчин метр чурталга шөлүн туткан. Оон иштинде чурталганың улуг-улуг 63 бажыңнары, 8 школаларны, бүдүрүлгениң болгаш албан черлериниң 18 бажыңнарын тузуп тургускан болгаш оон-даа өске.

Тудуг талазы-биле ажылдарның хемчеэлиг бөгүн дыка калбарган. Хоорайда 40 хире тудуглар тургустунуп турар. Ынчалза-даа областың экономиказының дүрген хөгжүлдези, ажылчы чоннарның негелдези тудугнуң бо темпилерин ажыр турар болгаш оларны бүгү хемчег-биле дүргедедирин негеп турар. Тудугжулар коллективи тудуушкун ажылын моон соңгаар дүргедедир дугайында боттарының бүгү күжүн салып турар.

Эрткен он чылда трест бодунуң кадрлары-биле баяан. Ажылчын күжүнүң докторамал эвес болгаш чедишпес чоруктары бар болуп турган болза-даа, бедик мергежилдиг, тудугнуң тускай эртемниг кадр ажылчыннары трестиде бар. Дашчы, В. Цуканов, арматурщик А. Женгелёв, штукатурщик М. Пичугина дээн ышкаш мастерлер баа оларның өөреникчилери дашчылар Оюн Калзан, Ооржак Комбуй-оол болгаш оон-даа өске он-он эштер трестиниң тургустунган хүнүнден бээр ажылдап турар.

Хоорайның тудуунга эки ажылдааны болгаш аныяк национал кадрларны кижизиткен алдар-хавыязы дээш дашчы В. Цуканов дээди шаннал—Ленин орденибиле шаннаткан. Оон өөреникчизи Оюн Калзан Күш-ажылдың Кызыл Тук орденибиле шаннаткан. Совет Тываның он чыл оюн бо мастерлер бүдүрүлгениң эки белектери-биле уткуп турар. Оларның кижи бүрүзү чылдың нормаларын шагда-ла күүсеткен. Бо чылын трестиниң сураглыг мастерлери эштер Женгелёв болгаш Пичугина боттарының күш-ажылчы алдар-хавыязы дээш министерстводан «Чурталга тудуушкунунуң шылгаракчызы» деп демдек-биле шаннатырганнар.

Тудугжулар бүдүрүлгенин бедик кедүрлүүшкүнүн чедип алган. Бо чылдың 9 айларының иштинде тудугжуларның кылыш үндүрериниң хүнде өртүмак нормазы планынга бодааргa 103 хуу болуп турган. Бир эвес 1953 чылда ажылчын бүрүзүнүң хүнде өртүмаа-биле кылып үндүрери 64 рубль болуп турган болза, ам ол 92 рубль болуп турар. Бо болза, тудугжуларның мергежилиниң дыка бедээнинин, ажылды организастаарының болгаш механизмнерни ажыглаарының экижээнинин түннели болур. Трестиниң мурнакчы бригадалары байырлады чылдың программазын хуусаа бетинде күүсеткени-биле утказаннар. Чижээ, столяр цехиниң ажылчыннары октябрь 7-де бүдүрүлге программазын күүсеткен.

Тываның социалистиг чаартылгазының хөрээнге боттарының салыышкынының түннелин кылбышаан, тудугжулар чедип алган чедишкиннеринге оожургавайн турар. Чоннуң чаагайжыдылгазының болгаш оон культуразының дугайында партия болгаш чазактың улуг сагыш салыышкыны тудугжуларның чогаадыкчы идепкейинге чаа күштерни берип турар. Тудугжулар хоорайның ажылчы чоннарының мурнунга ам-даа улуг хүлээлгелиг. Ону чедишкиннинг боттандырар дээш олар боттарының бүгү күштерин мобилизастаарлар.

А. ЛЕПЕШКИН,
«Тыва тудуг» трестизиниң партия организациязының секретары.

Совет Эвилелиниң чазак төлээлериниң Кыдат Улус Республикада чоруп турары

ПЕКИН, октябрь 10. (СЭТА). Кыдат Улус Республикада чоруп турар Совет Эвилелиниң чазак төлээлери Кыдаттың чамдык улуг үлетпүр болгаш культура төөрүнче үнүп чораанар.

СЭКП Төп Комитединиң Бирги Секретары болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң кежигүнү эш Н. С. Хрущев (төлээлерниң удуртукчузу), ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы эш Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Оралакчызы эш А. И. Микоян, ВЦСПС-тиң Даргазы эш Н. М. Шверник, ССРЭ-ниң Культура Министри эш Г. Ф. Александров, «Правда» солунның кол редактору эш Т. Д. Шепилов, СЭКП-ниң Москва хооркомунуң секретары эш Е. А. Фурцева, Узбек ССР-ниң Тудуг материалдарының үлетпүрүнүн Министри эш Я. С. Насриддинова болгаш СЭКП ТК-ның килдис эргелекчизи эш В. П. Степанов составтыг Совет Эвилелиниң чазак төлээлери Нанкинге барып, кыдат улустуң улуг оглу Сунь Ят-сеннің мавзолейинге чораанар болгаш ооң хөөрүнге чечектер салганнар.

Ол-ла хүн Совет Эвилелиниң чазак төлээлери Кыдатка Чан Кай-шиниң улуска улур ёзу-чурумунуң дарлалының үезинде өлген революсчуларның акы-дуңма хөөрүнге чораанар болгаш бодунуң төрээн чуртунуң хосталгазы дээш амыдыралын берген маадырларның тураскаалының дежээнге чечектер салганнар.

Шанхайга Совет Эвилелиниң чазак төлээлери портка болгаш күрүнеиң № 1 хөвең-саазын фабриказынга чорааннар, олар аңаа ажылчыннар болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылар-биле чугаалашканнар.

Кыдат Улус Республиканың ажылчы чоннарының ам кадык-камгалал чери болур Ханчжоуга төлээлер чорааннар. Төлээлериң кежигүннери Ханчжоунуң дыштанылга бажыңында дыштанып турар ажылчыннар-биле чугаалашканнар, шаандагы кыдат культураның кайгамчыктыг тураскаалдары-биле танышканнар.

Совет Эвилелиниң чазак төлээлери Кантонга хоорайның амыдыралы-биле танышкан, Кантон кыдыында каучук, банан болгаш ананас өстүрүп турар госхозка чораанныр.

Совет Эвилелиниң чазак төлээлери Ханькоуга хоорай-биле, үер үезинде хоорайны сугдан камгалаан чоннуң кылган ажылдары-биле танышканнар.

Совет Эвилелиниң чазак төлээлериниң Кыдат Улус Республиканың чону-биле чер болганга ужуражыышкыннары чер-черниң, күрүнө болгаш партия удуртукчулары-биле ужуражыышкыннары изиг байыралдың болгаш чүректің ханызының байдалынга эрткен.

Октябрь 10-нуң кежээзинде Совет Эвилелиниң чазак төлээлери Кыдат Улус Республиканың найыслалы—Пекинче эргелеп келгеннер.

(СЭТА).

Совет Эвилелиниң чазак төлээлериниң Герман Демократтыг Республикада чоруп турары

БЕРЛИН. ГДР-ниң 5 чыл оюнуң байырлалын холбаштыр ГДР-де чоруп турар Совет чазактың төлээлерин баштап чоруур ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы болгаш Даштыкы херектер Министри эш В. М. Молотов, а ол ышкаш чазак төлээлериниң кежигүннери: СЭКП ТК-ның Секретары эш П. Н. Поспелов болгаш ССРЭ-ниң ГДР-де элчини эш Г. М. Пушкин олар бөгүн Дрезденге чорааннар болгаш ооң солун үүлдери-биле танышкан болгаш ылаңгыя Дрезденниң сураглыг «Цвингер» музейин көргеннер.

Совет чазактың төлээлерин ГДР-ниң премьер-министри О. Гротеволь үдеп чораан.

Совет чазактың төлээлериниң кежигүннери: ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының президентизи эш А. Н. Несмеянов болгаш Украинаның КП-зының ТК секретары эш О. И. Иващенко олар бөгүн ГДР-ниң эртем албан черлеринге болгаш үлетпүр бүдүрүлгелеринге чораанар.

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң Лейпцигтен дамчыдып турарын ёзугаар алырга, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы болгаш Даштыкы херектер Министри В. М. Молотовка баштаткан Совет чазактың төлээлери октябрь 11-де Лейпцигке чораанар. ГДР-ниң премьер-министриниң оралакчызы В. Ульбрихтиге баштаткан ГДР-ниң чазак төлээлекчилери Совет чазактың төлээлерин үдеп чораанар. Төлээлер улуг-улуг тулугларны, төөгүлүг бажыңнарны болгаш Лейпцигтиң өске-даа солун үүлдерин көргеннер.

Лейпцигтиң чону Совет чазактың төлээлериниң кежигүннеринге болгаш оларны үдеп чораан кижилерге чылыы-биле ужурашканнар.

(СЭТА).

Албанияның хосталганының 10 чыл оюнга алдар кылдыр

ТИРАНА. Албанияның ажылчы чоннары бодунуң чуртунуң фашистиг эжелекчилерден хосталганының хүнүнден бээр он чыл оюнга ужуражыры-биле идепкейлиг белеткенип турар. Бүгү чуртта күш-ажылчы массалыг чарыш калбарган. Бүгү улустуң байырлалынга алдар болдурган күш-ажылчы чаа чедишкиннериң дугайын бүдүрүлгелериң, чаа тудугларның, албан черлериниң коллективтери хүнүн-не дыннадып турарлар. Тиранада Энвер Ходжа аттыг демир ажылдап кылыр заводтуң ажылчыннары ушкү кварталдың планын 107 хуу, а сентябрьның планын 110 хуу күүсеткеннер. Ол бүдүрүлгениң токары Мина Минаи бүдүрүлгениң совет чаартыкчыларының мурнакчы методтарын ажыглавышаан, бодунуң хүн нормазын 200-ден ажыр күүседип турар. Сталин хоорайда нефть ырыглаар заводтуң коллективи сентябрьның планын 150 хуу күүсеткен. Черрикте нефть хайындырар заводтуң улуг тудугларының бирээзиниң тудугжулары ай онаалгазын хуусаазындан 12 хонуг эрте күүсеткен. Эльбасан хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелери сентябрьның планын 100,7 хуу күүсеткен.

Аш-чем үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери продукция бүдүрүп үндүрүшкүнүң база дыкы улгаттырганнар. Ол бүдүрүлгелер сентябрьның планын 12 хуу, а макарон фабриказы (Дуррсада) 14 хуу ажыр күүсеткеннер.

Чурттуң өске-даа бүдүрүлгелериниң бүдүрүлге планнарын чедишкинниг күүседип турарының дугайында медээлер кээп турар.

(СЭТА).

Вьетнам Демократтыг Республиканың президентизи Хо Ши Миниң Ханойнуң чурттакчыларынга кыйгырыы

ШАНХАЙ. Вьетнамның Демократтыг Республиказының найыслалы — Ханойнуң хосталганын таварыштыр Вьетнамның информация агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, президенти Хо Ши Мин Ханойнуң чурттакчыларынга кыйгырыг үндүрген.

«8 чыл мурнунда, национал хосталга дээш демиселди чорударынга найыслалды чазак каггаш чоруур ужурлуг болган деп ынаа чугаалап турар.

Бөгүн бистиң улузувустуң болгаш бистиң армиявыстың маадырлыг демиселге кады ажылдажылганың ачызы-биле тайбың катап тургустунган болгаш чазак силерге найыслалды ээп келген. Бистер чаңгыс өг-бүленің кежигүннери болуп турар болгаш бистиң өөрүшкүвүс кызыгаар чок.

Чазактың мурнундан чаңгыс ада-чурттугларга мээң чалбыыштыг байырымны силерге чедирип тур мен».

Чазак-биле кады чоннуң амыдырал болгаш культурлуг деңнелиг бедидерин чедип алырын, корум-чурумну тударын болгаш айыыл чок чорукту хандырарын, «күш-ажылга ынак, камнангыр, чөптүг болгаш ак-сеткилдиг болуру» дээш демиселдің эгелекчилери болурунга Вьетнамның Демократтыг Республиказының найыслалының чурттакчыларын Хо Ши Мин кыйгырган.

«Политика талазы-биле боттарывыстың хүрээлевивисти улам сырый каттыштырар болгаш демократтыг хосталгаларны боттандырар ужурлуг бис деп кыйгырыгда чугаалап турар. Найыслалды сайзырадырының болгаш тайбыңга ынак чаңгыс аай, хамаарышпас болгаш демократтыг Вьетнамның тургузуушкунунуң хөрээнге кижилер боттарының аргазын бараан болдурар ужурлуг».

Бистиң чазаавыс улустуң чазаа болуп турар, ооң карачаңгыс сорулгазы улустуң эрге-ажыктарынга бараан болуру болуп турар. Бистиң чаңгыс ада-чурттугларывыс чазакка дузалаар, сорук киирер болгаш аңаа сүмезин бээр апаарынга база ол ышкаш улуска ак сеткилдиг болгаш бердинген бараан болзун деп бодунуң сорулгазын ол боттандырып шыдазын дээш шүүмчүлээрин чазак идеген турар...

Вьетнамның Демократтыг Республиказының найыслалы—Ханой делгерезин!

Вьетнамга тайбын, чаңгыс ээп, хамаарышпас чорук болгаш демократия делгерезин!

(СЭТА).

Парлалга конференциязынга Меноннуң медеглели

НЬЮ-ЙОРК, октябрь 8-те. КНО-да Индияның төлээлекчизи Кришна Менон октябрь 7-де парлалга конференциязынга, чөөн болгаш барыын герман чазактарның аразында шуут чугаалажыышкыннарже ооң кыйгырыының дугайын эдээн тодаргай чугаалаарын күүзүн хөй санныг дилеглерге харылавышаан, ооң кыйгырыы тайылбыр негетинмейн турар болгаш ол чүгле мунгаш байдалды чайладыр дээш угланган деп демдеглээн. В. М. Молотовтуң сакалы-биле ооң саналының аразында харылзаа талазы-биле айтырыгга харылавышаан, октябрь 6-да ол чүве чугаалап турда Берлинге кандыг-бир медеглел болур деп чүвени билбээн мен деп Менон чугаалаан.

Өске айтырыгга харылавышаан, герман айтырыгны шиитпирлээрин болза, австри айтырыгны шиитпирлээрин дүргедедип болур ийик деп бүзүрелди Менон илереткен. Мурнуу-Чөөн Азия районунга «коммунистиг айыылдың» бар болуп турарын ол миннир ирги бе деп америк корреспонденциниң шынгыы айтырыынга харылавышаан, «Мурнуу-Чөөн Азияда ёзулуг агрессия коммунистерден эвес, харын гоминданчылардан үнүп турар» деп Менон медеглээн.

Атомнуг болгаш водородтуг бомбаларны шенээрин соксадыр дугайында Бирманың төлээлекчилериниң саналын Индия деткип турар ирги бе деп айтырыгга Меноннуң айытканы болза, КНО-нуң чепсек дүжүрериниң талазы-биле комиссиязынга бо талазы-биле Индияның чазаа ындыг санал кирип турар чагааны чоруткан. Каттышкан Штаттар бо саналга удурланып турар деп чүвени билип турар мен деп Менон немей чугаалаан.

Кыдат Улус Республиканың төлээлекчилерин КНО-га чалаарының соңгаарлатынын болбазын демдеглевишаан, чепсек дүжүрер дугайында Кыдат ышкаш ол хире чугула күрүнеиң төлээлекчилери чок турда практик талазы-биле чугаалажып болбас деп Менон айыткан.

(СЭТА).

КУДР-же ужудуп чедип келген мурнуу-корей ужудукчуларның медеглели

ПХЕНЬЯН, октябрь 9-та Кореяның Төп телеграф агентилелиниң дыннадып турары болза, Мурнуу Кореядан ужудуп келген лисынманчы армияның ужудукчулары лейтенантылар Пак Тэ Кван болгаш Хан Сан Ока оларның парлалга ажылдакчылары-биле беседазы октябрь 8-те болган.

Пак Тэ Кван эки чылыг хүлээп алышкын дугайында өөрүп четиргенин илереткишаан, америк империалистерниң күткүлү-биле чоруп олурар лисынманчы бөлүктүн улуска удур политиказының түннелинде Мурнуу Кореяның чуруттакчылары дендии ядаралда бирген болгаш аштап өлүр чоруккa таварышкан деп медеглээн. Дарлал болгаш өлүрүкчү чорук чуртта тергиидеп турар. Аштан аараанарның болгаш ооң өлүп турарларның саны үргүлчү өзүп турар. Мурнуу Кореягa дайын доозулган соонда эртөен бир чылдың иштинде американнарның болгаш ямбылыг кижилерниң ойнап хөглөөр янзы-бүрү албан черлери—ресторанардан болгаш аморалдыг үүлгедиишкиннериң бажыңнарынан өске чүү-даа түпсаан. Кедээ ажыл-агый бууразашкында турып турар. Тараачыннар аштап өлүр чорукту ойыылында турар.

Дайынның балыгларын күштүү-биле эжиртип турар чуруттуң соңгу кезээнде мырыңай өске байдалды көрген мен деп Пак Тэ Кван чугаалаан. Төрээн чуртумга болгаш улузумга кызымаккай бараан болуп тургаштың мээң амыдыралымда буяр үүлгедигни чүп кааптарын быжыг шиитпирлеп алган мен.

Хан Сан Оканың чугаалааны: КУДРның талазынче шиитпирлин-биле шилчээн мен, чүге дээрге кем-буруулуг дайынны өскүдерин базаа катап орадажып турар, сатыныкчы лисынманчы бөлүктүн чоруду турары улуска удур политиказының түннелин бодумнуң каралтарым-биле көрген мен. Ли Сын Манның агрессчи планнары чүгле чуруттачыларның ортузунга киленнээшкинни болгаш хорадаашкынны үндүрүп турар эвес, харын Төрээн чуртунуң тайбың каттыжыышкынын болгаш ооң хамаарышпас чоруун күзеп турар «национал камгалалының армиязының» солдаттарының болгаш офицерлериниң ортузунда базаа үндүрүп турар.

(СЭТА).

Индияның армиязынга америк пропагандистиг материалдарны нептередирин хоругдаан

ДЕЛИ. Пресс Транс Оф Индиа агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, чоокта чаа индий чазак Индияның чепсектиг күштеринге америк элчин чериниң болгаш Индияда америк информация албанының тарадып турары материалларны хоругдаан. Дыннадыгда айтып турары-биле алырга, «чепсектиг күштерниң моральдыг байдалының» эрге-ажыынга таарыштыр ол хемчегни алган.

(СЭТА).

Лондон портунда ажыл соксадыышкыны

ЛОНДОН. Лондон портунуң чүк чүдүрүкчүлериниң беш хонук үргүлчүлээн ажыл соксадыышкыны порттуң ажылын соксаткан. Октябрь 8-те 17 мун ажыг кижи ажылче үнмээн, ооң ангыда судно септээр черлериниң 8 мун ажылчыннары ажыл соксадыышкынын үргүлчүлеп турар. 130 хире суднолар аңаа турып турарлар. Октябрь 9-та чамдык суднолар порттан үнген болгаш өске порттарже чоруп турарлар. Октябрь 8-те Кардифф порттуң ажылчыннары эдээн каш суднолар-ның чүктерин дүжүреринден ойталаанар. Олар боттарының Лондонда эштериниң демиселинге моондак болбазын медеглээннер.

Порттарда байдал чидигленип турар. Полицияның хайгыылчылары чоруп турар. Чер болганда хуралдар болгаш митингилер болуп турар. Чүк чүдүрүкчүлери боттарының демиселин үргүлчүлээрин ол хуралларга болгаш митингилерге медеглеп турарлар. Порт ажылдакчыларының профэвилелиниң чиңгине секретарь Дик Барретт митингилерниң бирээзинге чүве чугаалаан, «бодунга амыдыраарының хенгигийне минимумун ажылдап алыры-биле» ажыл шагындан дашкаар болгаш дыштаныр хүннерде ажылдаар ужурга порт ажылдакчыларын таварыштырып турар күш-ажылдың ам бар төлевирин буруу шаап чугаалаан.

(СЭТА).

Нью-Йорк портунуң чүк чүдүрүкчүлериниң ажыл соксадыышкыны

НЬЮ-ЙОРК, октябрь 5-те. Дүн ортузунда Нью-Йорк портунуң 25 мун чүк чүдүрүкчүлери ажыл соксадыышкынын эгелээн. Ажыл соксадыышкынын ийи чыл хуусаада хоругдап турар дугуржулга чаңар дугайында порт ээлериниң негелдезин ол черде порттуң чүк чүдүрүкчүлериниң хамаарышпас профэвилел организациязы чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп албайн барган соонда ажыл соксадыышкыны эгелээн. Ажыл соксадып турарлар ажыл төлевирин бедидерин база негеп турар.

(СЭТА).

Гоминданчылар КУР-га удур өнчүк-чөңгээлерин үргүлчүлеп турар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, чаңкайшичи самолёттар Часаньче, Сватоуже болгаш Гуандун можунуң эриктерин дургаар Кыдат Улус Республиканың өске-даа районнарынче халдаашкын чорударын үргүлчүлеп турар. Октябрь 5-те ийи чаңкайшичи истребительдер Гонкондан Сватоуже чоокшулап орган «Иденфейл» деп англи садыг судноозунуң кырынга шүүргедедип турганнар. Оон соонда самолёттар Часян үезиниң Шапусяк кыры-биле ужуп эрткен, тарааччыннарны боолаанар, оон соонда ольрны Улустуң-хосталга армиязының зениттиг артиллериязы сывырып чоруткан.

Октябрь 6-дан 8-ке чедир чаңкайшичи самолёттар Гуандун можуда Жаопин, Дэнхай, Сватоу, Часян болгаш Часань кырынче ниитизи-биле тос катап халдаашкын кылганнар.

(СЭТА).

Иранның даштыкы херектер министри турган Фатемини өлүрүп шаажылаар деп шииткен

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң Тегеранда корреспондентизиниң дамчыдып турары-биле алырга, Мосаддыктың чазаның даштыкы херектериниң эргидеги министри Хосейн Фатемини шериг суду өлүрүп шиидер деп шииткен. Фатеми ол дораан шииткелди хомудаан.

(СЭТА).

Англияның хөй-ниитизи Барыын Германияны чепсеглээр планнарга удур

ЛОНДОН. Барыын Германияны чепсеглээрин көрүп турар, тос чуруттарның планын лейбористиг партияның болгаш профэвилел шимчээшкининиң ажылдакчылары бүрүү шапкан.

Барыын Германияны чепсеглээринге удур резолюцияны Скарборога лейбористиг партияның чыл бүрүде болур конференциязынга шуткукчуларның каттышкан профэвилелиниң даргазы Рональд Казасола киирген болгаш ооң парлалга төлээлериниге медеглээн: «Кандыг-даа чораан сөстер чугаалаза, план Барыын Германияга национал армияны тургузар сорулгалыг болуп турар, ынчаарга Барыын Германияда армия Германияны ийи кезекке чарары болуп турар».

Дагжыларның Мурнуу-Үэльс федерациязының даргазы Уильям Пейнтер ооң профэвилелиниң кежигүннери Германияны чепсеглээринге удурланып турар деп медеглээн.

ЛОНДОН. Октябрь 4-те тайбыңның англи комитеди медеглел кылган, ында чугаалап турары болза, Барыын Германияны чепсеглээриниң чаа планнарынга аштырышкын таварыштырар дээш англи организациялар кандыг хемчеглер алыр ужурлуг дээр дугайында айтырыгны чугаалажырынче Лондонга организастатынар бүгү ниитиниң айыыл чок чоруу дээш демиселдің конгрези онза кичээнгейни салыр.

Медеглелде чугаалап турары: «Барыын Германияны чепсеглээри болгаш шериг блоктарын тургузары Англияның айыыл чок чоруунга кыжанышкынны таварыштырып турар, англи улустуң чепшээрели чокка бистиң шериглеривисти бо чылдың төнчүзүнге чедир Европага тургузар деп Иденниң аазашкыны бо айылды хаалдып турар. Бо планнар Германияны [illegible]рарын, дүшкүүрүг чорукту күштеллирерин мөңгежидип, чепсеглээшкинни өндерер бүдүрүп үндүреринге идиг берип турар болгаш дайынның тодаргай айылын болдуруп турар»!

(СЭТА).

Англияның консервативтиг партиязының чыл бүрүде болур конференциязының доозулганы

БЛЭКПУЛ. Октябрь 9-та Англияның консервативтиг партиязының чыл бүрүде болур конференциязының эртенги хуралынга иштики политиканың айтырыгларының талазы-биле чамдык резолюцияларны хүлээп алган.

Консервативтиг партияның төп чөвүлелиниң даргазы Лорд Вултон допчу харыы сөзүнге конференцияның түннелин үндүрген болгаш «дараазындагы 12 айларның» парламент соңгулдаларынга белен турарынче төлээлерни кыйгырган.

Оон-биле конференция боду ,ун ажылын доокан.

(СЭТА).

ССРЭ биле Чехословакияның шыдыраачыларының аразында ужуражыышкыны

Октябрь 8-те Совет Армияның Төп Бажыңының Концерт залынга Совет Эвилели биле Чехословакияның хөрээженнериниң чыыды командаларының аразынга эш-хуунуң бирги маргылдаазы ажыттынган. Команда бүрүзүнүң составында — 6 киржикчи болгаш бир артык ойнакчы бар. Бир команданың киржикчи бүрүзү өске команданың шыдыраачы бүрүзү-биле ойнаар 6 салыыцкыннарны чоруткан турар.

Совет Эвилелиниң командазының составында: делегей чемпиону Е. Быкова, ССРЭ чемпиону К. Зворыкина, бүгү делегей мастерлери Л. Руденко, О. Рубцова, О. Игнатьева, бирги разрядчик Н. Войцик болгаш артык ойнакчы Л. Вольперт бар. Чехословакияның командазында: бүгү делегей мастери Н. Грушкова-Бельска, Чехословакияның чемпиону Р. Суха, бирги разрядчиктер К. Эретова, О. Хитилова, Е. Ракостникова, М. Лопушна болгаш артык ойнакчы Э. Количкова бар.

Маргылдааның ажыдыышкынынга [illegible]гу-эвилелиниң шыдыраа секциязының даргазы В. Виноградов совет шыдыраачыларының мурнундан Чехословакияның шыдыраа командазынга байыр чедирген. Чехословак төлээлериниң удуртукчузу Ф. Ержабек харыы сөс чугаалаан.

Бирги салыышкынга Грушкова-Бельска (Чехословакия)—Быкова (ССРЭ), Зворыкина (ССРЭ) — Суха (Чехословакия), Эретова (Чехословакия)—Руденко (ССРЭ), Рубцова (ССРЭ)—Хитилова (Чехословакия), Ракостникова (Чехословакия)—Игнатьева (ССРЭ), Войцик (ССРЭ)—Лопушна (Чехословакия) олар ужурашканнар.

Баштай 21 көште Рубцова—Хитилова оларның салыышкыны доозулган, агы уткан. Эретова—Руденконуң салыышкынынга чех шыдыраачы шагын эрттирген болгаш ону аштырган деп саналан. Арткан салыышкыннар соңгаарлатынган.

(СЭТА).

Бут бөмбүүнүң улустар аразының эш-хуу ужуражыышкыны

ЛЕНИНГРАД. Октябрь 10-да С. М. Киров аттыг стадионга Финляндия биле Ленинградтың чыыды командаларының аразынга бут бөмбүүнүң талазы-биле улустар аразының эш-хуу ужуражыышкыны болган. Ужуражылга Ленинградтың командазының типилелгези-биле 2:0 санныг болуп доозулган.

(СЭТА).

Бут бөмбүүнүң талазы-биле ужуражыышкын

Эрткен дыштаныр хүнде «Совет Тываның 5 чыл ою» стадионга бут бөмбүүнүң маргылдаазы болган. Аңаа «Динамо» биле «Дүжүт» деп эки-турачы спорт ниитилелериниң командалары ужурашканнар.

Оюн «Динамонуң» типилелгези-биле 5:3 санныг болуп доозулган.

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Кинопрокаттың Тыва конторазы
областың кино үндүрер черлеринче

Песня о человеке

Кижи дугайында ыры

деп уран-чечен болгар кинону тарадып үндүрген.
Ук кинону 1953 чылда Софияга уран-чечен фильм-нерниң студиязы бүдүрүп үндүрген.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал килдистериниң — 3 — 88. харыысалгалыг секретарьының 3—68, пропаганда болгаш кедээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң, бухгалтерияның 4— 98, иштики информация килдизиниң — 3 — 65.

ТС—02062. Культура эргелелиниң типографиязы